www.nv-online.info – электронны дадатак да друкаванай версіі газеты «Народная Воля».

На прастор, на шырокі разлог
Выходзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

№ 68 (4320)

28 жніўня 2018 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай
і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

Народная Воля

Дзякуй за тое, што Вы прачыталі гэты нумар. Адгукніцеся, калі ў Вас ёсць заўвагі, меркаванні, прапановы, тэмы.
Тэл. (8 017) 328 68 71

СКАЗАНО!

Александр ТУРЧИН: «Только если перестать сажать бизнесменов за решетку, пропадет страх»

Нет необходимости держать бизнесменов за решеткой до суда по подозрению в налоговых преступлениях. Об этом в минувшие выходные заявил первый вице-премьер Александр Турчин в интервью «Главному эфиру» телеканала «Беларусь 1».

«Я глубочайше убежден, что, если бизнесмен недоплатил налоги, у него есть активы, есть собственность, – сказал Турчин. – *И случаи выбора меры пресечения в виде заключения под стражу на время следствия должны быть просто единичными в нашей стране. Не знаю даже, по каким причинам. Есть имущество – наложили арест. Есть залог, есть подписка о невыезде, разные формы, пожалуйста. Следствие идет, бизнес работает. Есть решение суда, что должен доплатить, – пожалуйста, пусть платит. Это даст очень серьезный стимул – пропадет страх, что за какую-то ошибку следует очень серьезная расплата. Наказание должно быть неотвратимым, но соразмерным».*

Он признал, что затянулась работа над поправками в самый одиозный для бизнеса указ №488 о борьбе с лжепредпринимательскими структурами. Но, заверил первый вице-премьер, бизнес и силовики пришли к консенсусу по трансформации этого указа.

Турчин уверен, что именно малый и средний бизнес будут драйверами создания рабочих мест. Поэтому важно кардинально пересмотреть программу поддержки предпринимательства.

«Сегодня она не работает», – цитирует tut.by первого вице-премьера.

Надо, чтобы местные органы власти видели в бизнесменах партнеров и понимали: они помогают решать вопросы социально-экономического развития региона, -- уверен он.

«У нас в Конституции записано равенство форм собственности. Мы хотели бы, чтобы эта норма исполнялась безусловно. Важна нормальная конкуренция, и там и там работают наши люди, они платят налоги», – заявил Турчин.

ГУЧНАЯ СПРАВА

Звольненыя...

Медыкі, якія праходзяць па крымінальнай справе аб фактах карупцыі ў сферы аховы здароўя, пазбаўлены сваіх пасад. Некаторыя з іх выходзяць на працу.

Так, стала вядома, што **Андрэй Каралько** больш не з'яўляецца галоўным урачом Мінскай абласной клінічнай бальніцы, **Сяргей Карыцька** – галоўным урачом Рэспубліканскага цэнтра медыцынскай рэабілітацыі і бальнеалячэння.

Раней, як паведамляла "Народная Воля", загады аб звальненні былі падпісаны ў дачыненні да ўжо былых дырэктара РНПЦ траўматалогіі і артапедыі, акадэміка **Аляксандра Бялецкага,** галоўнага ўрача 1-й гарадской бальніцы Мінска **Алега Фаміна,** галоўнага ўрача 9-й гарадской клінічнай бальніцы Мінска **Валерыя Кушнірэнкі,** галоўнага ўрача Віцебскай абласной клінічнай бальніцы **Анатолія Аладзькі.**

Некаторыя медыкі, што праходзяць па справе, вызвалены з СІЗА КБД і могуць працаваць шараговымі ўрачамі. Аднак ніхто з тых, хто зараз на волі, не вярнуўся ў сваю клініку. Выключэнне – вядомы дзіцячы хірург, былы намеснік дырэктара РНПЦ дзіцячай хірургіі **Аляксандр Махлін.**

Як стала вядома "Народнай Волі", прыступіць да працоўнай дзейнасці спрабуе і Андрэй Каралько.

– *Андрэй Сцяпанавіч у Мінскую абласную бальніцу не вярнуўся,* – расказалі "Народнай Волі" яго блізкія знаёмыя. – *Спрабаваў уладкавацца на працу ў адзін з РНПЦ краіны, але нешта не атрымалася, вёў перамовы з прыватным медыцынскім цэнтрам Мінска. Магчыма, ужо і працаўладкаваны.*

Паводле слоў нашага суразмоўцы, **Андрэй Каралько** вызвалены з СІЗА КДБ пад падпіску аб нявыездзе. Адна з умоў вызвалення – пасля 21.00 ён мусіць знаходзіцца дома.

Вольга ГРЫНЯВІЦКАЯ.

ПРАЕКТ

Якім будзе помнік у Курапатах?

Міністэрства культуры падвяло вынікі конкурсу на помнік ва ўрочышчы Курапаты.

Пераможцам конкурсу стаў аўтарскі калектыў: скульптары Вольга Нячай і Сяргей Аганаў, а таксама архітэктары Марыя Маркаўцова і Вольга Ярмоліна.

Днямі павінна адбыцца пасяджэнне мастацкага савета па манументальным і дэкаратыўным мастацтве пры Савеце міністраў, на якім будуць зацвярджаць праект.

Грамадскасць у абмеркаванні праекта помніка не ўдзельнічала.

СВАБОДА СЛОВА

Журналістам – фігурантам «справы БЕЛТА» забаранілі выезд з Беларусі

Учора, 27 жніўня, на допыт у Следчы камітэт былі выкліканы журналісты, якія праходзяць падазронымі па справе аб несанкцыянаваным доступе да інфармацыі інфармацыйнага агенцтва БЕЛТА.

У выніку журналістам **Паўлюку Быкоўскаму, Таццяне Каравянковай, Ірыне Леўшынай, Ганне Калтыгінай і Галіне Уласік** уручылі пастанову аб часовай забароне на выезд з тэрыторыі Беларусі.

ПАМЯЦЬ

«Айчына абаронцам сваім»

На Гродзеншчыне актывісты ўсталёўваюць памятныя знакі на месцах пахавання паўстанцаў 1863 года. Першыя два знакі з'явіліся побач з вёскамі Пацэвічы і Міневічы ў Мастоўскім раёне.

Памятныя знакі ўяўляюць сабой драўляныя стэлы з крыжом і шыльдачкамі з надпісамі: "Айчына абаронцам сваім", "Беларусь перадусім". На шыльдачцы выразаны герб "Пагоня". Вышыня стэлы – больш за тры метры.

Паводле думки аўтара ідэі **Вадзіма Саранчукова**, да іх ініцыятывы могуць далучыцца ўсе жадаючыя.

"*Мы ставім знакі ў месцах, дзе ўжо сябры Саюза палякаў усталявалі крыжы альбо памятныя валуны*, – кажа Саранчукоў. – *Але ўсім добра вядома, што ў тым паўстанні "за нашу і вашу волю" змагаліся разам як палякі, так і беларусы, а таксама людзі іншых нацыянальнасцяў*".

Грамадскія актывісты, паводле слоў Саранчукова, усталёўваюць знакі за свае ўласныя сродкі, але разлічваюць, што іх ініцыятыву падтрымаюць ва ўсёй Беларусі. Тым больш што зараз яны складаюць адмысловую мапу, дзе плануюць у будучым усталяваць памятныя знакі паўстанцам.

"*Спрабуем падключаць гісторыкаў і краязнаўцаў дзеля выяўлення магіл паўстанцаў*, – адзначае Саранчукоў. – *Памятных знакаў будзе столькі, колькі магіл адшукаем*".

Міхал КАРНЕВІЧ.

ТОЧКА ЗРЕНИЯ

Александр ФЕДУТА

Процесс и протест

Судебный процесс над руководителями независимого профсоюза работников радиоэлектронной промышленности закончился. Геннадию Федыничу и Игорю Комлику дали по четыре года домашней «химии»: будут работать, искупая таким образом вину (какую?) перед государством. Осталось встать по стойке «смирно» и возблагодарить белорусский суд, самый гуманный и самый беспощадный. Действительно, могли влепить, как Алесю Беляцкому, реальный срок с реальной отсидкой. Не влепили. И на том спасибо.

Но это – суд. Правосудие белорусской Фемиды порой непредсказуемо.

Но это, повторимся, суд. А есть дело. Не судебное. То дело, из-за которого весь сыр-бор. Дело белорусских независимых профсоюзов, двое из лидеров которых оказались на скамье подсудимых.

Скажем прямо: РЭП – далеко не польская «Солидарность». И дело даже не в численности. Здесь речь о другом.

Регулярно негосударственные медиа сообщают о том, что независимые профсоюзы помогли – реально помогли, в судах – добиться справедливости то одному, то другому уволенному, несправедливо обойденному, пострадавшему на производстве. Это правильно, о таких случаях нужно сообщать. Но вот вы, лидеры независимых профсоюзов, помогли этим людям, доказали свою эффективность. Сейчас вы сами попали в трудное положение. И кто из тех, кому вы помогли, сегодня решился помочь вам – лидерам официально зарегистрированной организации? Фотографии БелаПАНа и других негосударственных информационных ресурсов раз за разом показывали полупустой зал судебного заседания, в котором находились родственники подсудимых и представители негосударственной прессы. Не было ни пикетов, ни протестов. Единственная акция протеста, приуроченная к окончанию судебного процесса, была организована Николаем Статкевичем, которому впору уже и более мелкие поводы использовать, дабы напомнить о своем политическом существовании.

Вождь мирового пролетариата, памятники которому благополучно снесли в братской Украине, писал в работе «Детская болезнь левизны в коммунизме»: «Профсоюзы – школа коммунизма». На Ильича теперь ссылаться не принято, в коммунизм даже члены ЦК уже не верят, но замените в приведенной цитате одно лишь слово – и все встанет на свои места: «Профсоюзы – школа солидарности трудящихся». Вот этого у наших независимых профсоюзов (как, впрочем, и у зависимых, провластных) не получается. Не получается стать школой солидарности. Нет ее. Международная профсоюзная солидарность существует, имеет четкое материальное выражение (собственно, за это Федынича с Комликом и судили), а вот внутри страны, внутри организации солидарности нет. Остался тот же потребительский дух:

– А что мне дадут за то, что я буду в профсоюзе?

– Подойди к холодильнику и возьми лишний кусок колбасы.

Это означает – члену профсоюза должны, а он ничего, кроме взносов (если еще и взносы сдает), никому не должен. В том числе – не должен защищать тех, кто, судя по репортажам из зала суда, костьми готов лечь, защищая его собственные интересы. Получается: защищать интересы защитников должны такие, можно сказать, профессиональные революционеры, как Статкевич и Винярский с ним. Этих по итогам суда и повязали на очередные «сутки». Так сказать, за демонстрацию солидарности с профсоюзными лидерами. Больше ни одного члена на протестах против приговора видно не было.

Не сомневаюсь, что примерно тот же результат получили бы мы и на судебном процессе по делу, скажем, Михаила Орды, если бы вдруг белорусское государство решило почему-либо ограничить некоторым сроком его дееспособность как публичной фигуры. Там тоже толп членов профсоюзов на улицах видно не было бы. Ни из Федынича, ни из Орды Валенсу не слепишь, как ни пытайся. И дело здесь вовсе не в том, что один из них за Лукашенко, а другой – против. Они не могут изменить саму систему взаимоотношений нанимателя и работника: в ситуации, когда главным нанимателем является государство, любое посягательство на его полномочия в сфере трудовых отношений является государственным преступлением. Поэтому за неуплату налогов по профсоюзному гранту отсидеть можно, а за борьбу во многом с абсурдной контрактной системой – нет. Отдельно взятому человеку помочь добиться изменения контракта смысл имеет и возможно, хотя бы изредка, а всем трудящимся все равно кукиш. Ну, ребята, вот тогда и вам в ответ – то же самое вместо солидарности.

Это не вина, это беда. Солидарность рождается из духа реального протеста, а не из скучных и унылых судебных процессов, в которых иной раз выиграешь, а иной раз – нет. После разгона митинга и по итогам судебных процессов зимы 2010–2011 годов волна солидарности все-таки поднялась – как поднялась она в Киеве после разгрома омоновцами студенческого палаточного городка на Майдане в ноябре 2013 года. И то, и другое бессмысленным не было, хотя в нашем случае далеко не всегда было результативным. А сейчас? Какая разница, как будет называться новая должность Геннадия Федынича в том же самом профсоюзе? Это кому-нибудь интересно? Был председателем – станет, скажем, дворником. Боюсь, члены организации не отреагируют.

Не солидарны наши люди. Почему? Ответ на этот вопрос – в одной из моих колонок.

ДЫПКУР'ЕР

Новый дуайен – амбасадар Палесціны

Новым дуайенам дыпкорпусу ў Беларусі стаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Палесціны доктар Халед Арыкат.

Дыпламат стаў адным з запрошаных на прыём, арганізаваны амбасадай Расіі ў Мінску з нагоды завяршэння Аляксандрам Сурыкавым дыпмісіі ў Беларусі.

Падчас урачыстага вечара пасол Палесціны ад імя ўсяго замежнага дыпкорпусу, акрэдытаванага ў Беларусі, уручыў на памяць Аляксандру Сурыкаву карціну з выявай Прывакзальнай плошчы.

Расійскі дыпламат адпрацаваў у Беларусі больш за 12 гадоў і лічыўся старажылам сярод усіх амбасадараў у Беларусі, паведамляе belta.by.

Халед Арыкат прадстаўляе інтарэсы Палесціны ў Беларусі з красавіка 2011 года.

ПРЯМАЯ ЛИНИЯ

Спросите у уролога

Когда дело касается такой интимной сферы, как мочеполовая система, многие терпят до последнего, стесняясь обратиться к врачу. Тогда как своевременно распознав первые симптомы болезни, с ней можно справиться достаточно быстро.

- ***Нарушение мочеиспускания, недержание мочи, боль, резь и жжение при отхождении мочи – какие симптомы нельзя игнорировать мужчинам и женщинам?***
- ***Что приводит к развитию цистита?***
- ***Каковы первые симптомы мочекаменной болезни?***
- ***Как лечить простатит?***
- ***С какого возраста ребенка нужно вести на прием к урологу?***
- ***Насколько безопасно принимать препараты для поддержания и повышения потенции у мужчин?***

На эти и многие другие вопросы читателей ответит уролог высшей категории, заведующая урологическим отделением медицинского центра «ЛОДЭ» **Ольга Викторовна АНТОНОВА.**

Звоните в редакцию во вторник 4 сентября с 15.00 до 16.30 по телефону 328-68-41.

Присылайте свои вопросы заранее по почте или на электронный адрес nvonlineinfo@gmail.com с пометкой «Прямая линия».

Елена МОЛОЧКО

КОМАНДИРОВКА ПО ПИСЬМУ

Выгнать бабушку из дома

Вступление. Пепел раздора

Браки заключаются на небесах. Наследство же потом семья делит на земле, а возможно, думаю я порой, где-то и ниже. Потому что при разделе собственности людьми иногда овладевает ну дьявольская свирепость. «Мое!!!» Адское слово… Жжет душу до серого пепла.

Сейчас в суде Бобруйского района слушается гражданское дело о выселении пожилого человека из частного дома. В жестком противостоянии находятся две немолодые женщины. Не родственницы. Представительницы двух разных кланов, если можно так сказать о простых обывателях Бобруйска. Дочь пытается выселить из дома бывшую жену своего отца, который десять лет как почил в бозе. Дочь – законная наследница, но бывшая жена (не вдова, а именно бывшая супруга) живет в доме 24 года, так как в нем столько лет и прописана. И идти ей некуда. Улавливаете сюжет?

Да, сложно. Начну по порядку.

Глава первая, сентиментальная

Если окинуть взором прошлое Эммы Ивановны Алексеенко, то ее «судьбы простое полотно» окажется с большими подпалинами. Первый брак распался примерно через десять лет. Второй гораздо быстрее, но жить друг с другом судьба заставила до самого конца. Хотя когда-то Эмма считала, что Ковалев – ее вторая половинка, как сентиментально написала она нам в своем письме в редакцию. Я тогда еще подумала: вот хватает же нам, женщинам, иллюзий даже после развода выводить этот бабский припев про половинку, хотя уже в следующих строках приходится рассказывать, какие бывший супружник фокусы устраивал…

Если с первым мужем-офицером Эмма Ивановна пусть и жила по военным городкам, но все-таки побывала в Германии, то со вторым, Ковалевым (а по имени она его никогда не называла, тоже выразительный штришок), стала стопроцентной сельчанкой, переехав из Бобруйска в деревню Виноградовка. Дом, скотина, огород. Туалет на улице. Зато две теплицы. Огромный сад.

Дом – это важно – изначально был оформлен на Ковалева. Хотя средства, говорит женщина, вкладывали оба. Но это – слово, важно то, что фиксируется гербовой бумагой.

После пяти лет гражданского брака пара решила узаконить свои отношения, и Эмма Ивановна на правах супруги наконец официально прописалась в доме. Она вспоминает в письме: «На день свадьбы, которую мы праздновали в деревне в своем доме, у нас на подворье уже было полно живности: три козы, 50 кур, 50 кролей, два поросенка, а в теплицах и на грядках красовался чудесный урожай перцев, огурцов, томатов, капусты».

Хорошо бы, чтобы ко всему прочему в семейной тумбочке лежал и брачный договор. Но кто о нем тогда думал и вообще кто тогда о нем знал в провинции?

Глава вторая, страстная

Это была середина девяностых – бедно, но вольно. Кто не боялся работы, смогли уйти в нее по самые плечи. Инфляция, зарплаты мизерные, но натуральное хозяйство всегда выручало, приносило некоторый доход. И те, кто умел жить на земле, впрягались в работу.

Но официальный брак Алексеенко и Ковалева продлился всего три года. Муж начал злоупотреблять и спиртным, и служебным положением. Должность его была невеликая, но украсть кое-что было можно. Цитирую: «Как заведующий мясомолочной фермой агроторговой фирмы "Березино" он пропил корову, шкурки телят, сено, корм… Грозила уголовная ответственность. Я вынуждена была продать живность, чтобы спасти его от суда, а вырученные деньги он внес в фирму. Так у нас и не заладилось».

Еще бы… Но не заладилось, видать, очень сильно и по другим причинам. У Ковалева был роман с соседкой, через некоторое время мужчина сам подал на развод. Впрочем, официального продолжения эти чувства впоследствии не получили. Эмма Ивановна хмыкает и в сердцах грубовато бросает: «Естественно! Зачем ей мужалкоголик? Ей нужны были гормоны. А наш Ковалев был известный "гормонист"!»

Но их-то собственная пара распалась официально. Они развелись, расплевались, разошлись. Но уйти друг от друга не смогли! А как разъехаться в деревне бывшим супругам в конце девяностых, когда кризис за кризисом, и почти все мы тогда поголовно бедняки? Алексеенко и Ковалев остались жить под общей крышей. И, разумеется, сельский быт, рутина, косность привычек, плюс ежедневные нужды взяли свое: опять гражданский брак, три поросенка, куры, земли сорок соток. А потом заботы посерьезнее: пришлось забрать из соседней деревни старенькую свекровь. Хотя уже и не свекровь (ведь с ее сыном в разводе!), но смотреть за старухой стала Эмма Ивановна.

А Ковалев, по ее словам, все пил. И опять потерял работу... К пенсии ее бывший вообще стал немощным и, простите за анатомичность, мочился в постель. «Автографы на всех диванах», – услышала я подробности. Что ж, предначертанный итог: грешит душа, а страдает тело. Н.М.Ковалев умер в 2008 году.

Эмма Ивановна рассказывала подробно, хотя я видела, что перебирать в памяти старый семейный мусор ей нелегко. Она вздыхала от воспоминаний, охала, слезы увлажняли глаза. Поднималось давление: 160 на 80… «Еще терпимо». И женщина брала себя в руки: «Все, не плачу. Держусь. Надо». Она сейчас в доме живет одна, разговаривает, бывает, разве что с кошками, которые со всей округи приходят к хозяйке за пайком. Привыкла. Внуки изредка приезжают, и еще племянник – он недалеко, здесь же, в Виноградовке решил строиться, деревня эта пригородная, перспективная, рядом уже протянули газовую ветку.

Глава третья, печальная

В мае, словно по календарю, грянул гром. Судебный. Наследница дома – родная дочь покойного Ковалева Татьяна Николаевна Стяглий – подала всетаки исковое заявление в суд на выселение Э.И.Алексеенко из дома. И суд Бобруйского района этот иск удовлетворил.

Приехали! Вам, бабушка, 75 лет, и теперь – с вещами на выход! Внуки так растерялись, что поскорее привезли Эмме Ивановне пустые коробки: собирайся, отвезем тебя в социальный приют. К себе ее никто взять не может. Но Эмма Ивановна решила все побороться за свое место жительства, где она прописана 24 года. Что, несомненно, правильно и законно.

Но я все-таки не могла удержаться, чтобы не сыпануть соли на раны и резонно не спросить:

– А где же ваш ум, простите, был раньше? Почему вы, проживая в браке с Ковалевым – юридическом и гражданском, вкладывая собственные средства в недвижимость и хозяйство и вообще будучи прописанной в доме много лет, не нашли сил, чтобы вовремя и законно выделить часть собственности в свою пользу еще при жизни мужа?

– Мы ж привыкли при советской власти – все на доверии, – поникла головой женщина. Объяснить свою правовую безалаберность она по-другому не смогла.

– Ну, понятно, – продолжала наступать я (уж очень рассердила меня такая овечья позиция), – понятно, если бы вы еще хоть жили душа в душу с Ковалевым! А ведь было ясно, что бывший муж ничего вам в наследство не оставит. Почему вы о себе не позаботились заранее? – продолжала я свой допрос.

Не было ответа. И, подозреваю, нет его у очень многих бывших советских женщин и мужчин, а ныне бедных пенсионеров, которые к вопросам собственности относились спустя рукава. Теперь их, возможно, тоже ждут суды, слезы и страх потерять единственное жилье и оказаться в богадельне.

Свою падчерицу Эмма Ивановна видела всего несколько раз в жизни, с Ковалевым они сошлись, когда тот уже был в разводе с первой женой, и с взрослыми его детьми, сыном и дочкой, она редко пересекалась. Самое плотное общение случилось у женщин на похоронах, когда санитары доставили из морга тело покойного. Но тогда произошла действительно дикая сцена: дочка не стала дожидаться катафалка в городе, доверила всю процедуру санитарам (что вполне резонно), а те привезли в деревню гроб с чужим человеком. Перепутали покойников! Первая обнаружила это Эмма. Она дико закричала: «Это не Ковалев!» Тогда подошла к открытому гробу, уже стоявшему под образами, Татьяна. Подтвердила: «Ой… Не папа…».

И сразу произошло жестокое натяжение отношений. Которое означало одно: дом мой, выметайтесь. Но тогда дальше слов дело не пошло. Ситуация накалилась, но не взорвалась. Эмма Ивановна продолжала жить в Виноградовке. Татьяна Николаевна только обозначила: я хозяйка, вы у меня в гостях. Собственность буду продавать, готовьтесь.

Глава четвертая, жестокосердная

Что ж, возможно, десять лет назад это строение выглядело немного солиднее, но сейчас от вида подгнившей избушки просто щемит сердце: кособокая, маленькая, черная. Пожалуй, только на снос… И забор какой-то доисторический. Ну, понятно, без мужика какой порядок? Тем более куда на руках одна пенсия в три сотни рублей. Но двенадцать соток земли в семи километрах от Бобруйска да еще в перспективе с газопроводом подняли теперь рыночную стоимость этой деревенской недвижимости до нескольких тысяч долларов. И Татьяна Николаевна Стяглий наконец подала иск о выселении Э.И.Алексеенко. Причем во всех судебных документах добавляется ошеломляющее: «без предоставления другого жилого помещения». На улицу что ли? Впрочем, не про юридические формулировки разговор.

Одно дело, когда друг друга за чубы тягают богачи. Я видела по российскому телевидению сюжет, когда бывшие супруги поделили дом прямо по мраморному фойе, разбив на две части лестницу, зеркала и витражи. Даже покромсав ковры… Но то борьба не за элементарную крышу над головой, богатыми людьми руководит низкое желание поглумиться друг над другом. Но когда жестоко судятся бедняки, то для одного из них ситуация оборачивается катастрофой, бедствием. Это сравнимо, по-моему, только с войной. По крайней мере Эмма Ивановна так и воспринимает сейчас свое положение: вселенское крушение основ.

Думаю, в глубине души истица – Татьяна Николаевна Стяглий – понимает, что она поступает жестоко. Но собственность жжет! Конечно, ей не за что любить свою бывшую мачеху, это обусловлено самой природой отношений двух женщин. И несколько тысяч долларов совсем не лишние в хозяйстве любого из нас. Но просто милосердие должно же иногда стучаться в наши сердца? Лишить дома старуху, более двадцати лет там живущую… Ну подождите уж срока, сама природа, если говорить, ничего не стыдясь, на вашей стороне. Будете еще полноправной владелицей наследства.

Эпилог. С надеждой…

Как я писала, суд Бобруйского района удовлетворил иск Т.Н.Стяглий. Не буду долго комментировать это решение, хотя оно поражает определенными выводами. Слава Богу, что прокуратура Бобруйска, куда обратилась Алексеенко с апелляцией, посчитала решение незаконным, необоснованным, и отменила его. Новое заседание суда должно состояться на днях. Дай Бог, чтобы к правовым нормам, к закону прибавилась и простая человечность. Но уповать в жизни только на нее крайне опрометчиво, неразумно. И эта история как напоминание: люди, будьте бдительны, защищайте свою спокойную старость весомыми официальными документами заранее.

Бобруйский район.

ГУЧНАЯ СПРАВА

Міліцыянера – да адказнасці!

Жыхар Пінска Андрэй Вабішчэвіч намагаецца прыцягнуць да крымінальнай і адміністрацыйнай адказнасці маёра міліцыі Пінскага гарадскога аддзела ўнутраных спраў Аляксандра Пабярэжнага.

Летась справа Андрэя Вабішчэвіча стала сапраўднай сенсацыяй. Ён змог даказаць у судзе, што супраць яго пінскія міліцыянеры зляпалі пратакол, быццам ён 26 сакавіка 2017 года ўдзельнічаў у несанкцыянаванай акцыі "Мы не дармаеды" (тады па ўсёй Беларусі пракацілася хваля супраціву), і незаконна прыцягнулі да адміністрацыйнай адказнасці. Пазней Вабішчэвічу яшчэ і вярнулі грошы, якія пайшлі на адваката (360 рублёў) – абаронца дапамагаў яму ў судзе бараніць свае правы і выкрываць хібы міліцыянераў, і судовыя выдаткі (18 рублёў). Праўда, грошы на яго картку былі пералічаны амаль праз год – сёлета 19 сакавіка.

Напэўна, у гэтай гісторыі можна было б паставіць кропку. Бо гэта ўжо была перамога. Звычайна нашы суды займаюць бок людзей у пагонах, калі справа хоць крыху пахне палітыкай. Але Андрэй вырашыў не спыняцца і не даравацаь міліцыянерам тое, як нахабна яны рабілі з яго злачынцу, парушальніка грамадскага парадку і падводзілі пад адміністрацыйны артыкул.

У чэрвені мінулага года Вабішчэвіч звярнуўся ў Пінскую міжраённую пракуратуру з заявай аб прыцягненні да крымінальнай адказнасці за злоўжыванне ўладай або службовымі паўнамоцтвамі ўчастковага **Дзмітрыя Андрайчука,** якія склаў на яго пратакол аб адміністрацыйным правапарушэнні без належнай папярэдняй праверкі, а таксама міліцыянераў **Аляксандра Пабярэжнага, Аляксандра Крэйдзіча, Андрэя Маразоўскага і двух супрацоўнікаў АБЭП Сяргея Філюка і Дзмітрыя Тарасюка,** якія лжэсведчылі ў судзе.

– Пракуратура перадала маю заяву ў Следчы камітэт, – расказвае Андрэй. *– Адтуль прыйшла адмова ва ўзбуджэнні крымінальнай справы: маўляў, няма падстаў, у дзеяннях супрацоўнікаў міліцыі адсутнічае склад злачынства.*

Якраз тады, 18 жніўня 2017 года, з дапамогай праваабарончай арганізацыі "Прававая дапамога насельніцтву" я звярнуўся ў суд Пінскага раёна і горада Пінска з іскам аб кампенсацыі шкоды, нанесенай мне неправамернымі дзеяннямі гэтых супрацоўнікаў ГАУС. Суд мой іск задаволіў, аднак вырашыў, што 378 рублёў судовых выдаткаў мне кампенсуюць не гэтыя міліцыянеры, а выдаткуе казна Рэспублікі Беларусь. Падчас ужо гэтага судовага разгляду міліцыянер Пабярэжны зноў ілгаў, таму я вырашыў звярнуцца ў пракуратуру з заявай аб прыцягненні асабіста яго да крымінальнай адказнасці.

Аднак ізноў усё пайшло па крузе, баццам па нейкім клішэ. Пракуратура перанакіравала маю заяву ў Следчы камітэт, які адмовіў ва ўзбуджэнні крымінальнай справы ў дачыненні да Пабярэжнага за адсутнасцю ў яго дзеяннях складу злачынства. Я абскардзіў гэтае рашэнне ў судзе. Суд пастанавіў правесці новую праверку, але СК ізноў не ўзбудзіў крымінальную справу супраць Пабярэжнага з той жа самай прычыны – у яго дзеяннях адсутнічае склад злачынства.

Але я ўсё роўна не спыняюся!

2 красавіка 2018 года я пішу заяву на імя начальніка Пінскага ГАУС з патрабаваннем прыцягнуць міліцыянера Пабярэжнага да адміністрацыйнай адказнасці. Справа ў тым, што падчас судовага разбіральніцтва 2 сакавіка, калі я апратэстоўваў рашэнне СК не ўзбуджаць супраць Пабярэжнага крымінальную справу, ён ізноў нахабна ілгаў. Я лічу, што маёр Пабярэжны нават навёў на мяне паклёп. 1 здарылася гэта ў прысутнасці суддзі і сведак – з дзясятак грамадзян Пінска прыйшлі тады ў суд падтрымаць мяне.

Аднак у ГАУС, напэўна, маю заяву выкінулі ў смецніцу – ніхто ніякай праверкі па ёй не праводзіў. Я звярнуўся ў суд, і тут – о дзіва! – даведаўся, што, аказваецца, праверка быццам бы была, і яна завершана! Прычым што адбываецца: заяву ў суд я падаю 24 красавіка, пасяджэнне адбываецца 2 мая, і тут мне кажуць, што 28 красавіка гэтая праверка ў ГАУС завершана! І 2 мая я на пошце атрымліваю ліст з міліцыі, дзе паведамляецца, што вынесена пастанова аб спыненні справы аб адміністрацыйным правапарушэнні.

Я падаю скаргу ў суд. Суд прымае мой бок і абавязвае міліцыю правесці новую праверку. Але і з новай праверкай ГАУС усё зацягваў і зацягваў. Тады 25 ліпеня я звярнуўся ў пракуратуру з просьбай разабрацца, чаму гарадская міліцыя не выконвае пастанову суда. Пасля гэтага – супадзенне ці не – але з пасады знялі начальніка Пінскай міліцыі Валерыя Сарочанку і яго намесніка. Але ж мне ад гэтага якая радасць?

Маёр Пабярэжны ні да крымінальнай, ні да адміністрацыйнай адказнасці не прыцягнуты.

Чаму міліцыянерам так лёгка ўсё сыходзіць з рук?

Андрэй Вабішчэвіч кажа, што здавацца не збіраецца. Ён абскардзіў у Брэсцкі абласны суд апошняе рашэнне Пінскага раённага суда і суда горада Пінска, што ў Следчага камітэта няма падстаў узбуджаць крымінальную справу супраць міліцыянера Пабярэжнага. Літаральна ўчора атрымаў адтуль адказ: ягоная скарга пакінута без задавальнення. *"Буду звяртацца ў Вярхоўны суд",* – кажа Вабішчэвіч. Таксама ён чакае вынікаў праверкі Следчага камітэта па заяве наконт узбуджэння ў адносінах да Пабярэжнага адміністрацыйнай справы за паклёп – правесці такую праверку СК абавязала Пінская гарадская пракуратура.

– Яшчэ ва ўсё гэтай справе мяне бянтэжыць той факт, што за пракаолы міліцыі са мной, па сутнасці, разлічыліся падаткаплацельшчыкі, – кажа Андрэй Вабішчэвіч. – Паводле рашэння суда кампенсацыю за мае выдаткі на адвакатa мне выплаціла Міністэрства фінансаў. Але чаму не Пінскі ГАУС? Чаму не канкрэтныя міліцыянеры, якія зляпалі пратакол і хлусілі ў судзе? Не рабілі б яны гэтага, я не наймаў бы адваката, каб абараніць свае правы!

З гэтым пытаннем я звярнуўся ў Камітэт дзяржаўнага кантролю. Яны перакінулі яго на пракуратуру, а адтуль прыйшоў мудрагелісты, заблытаны адказ, з якога я зразумеў, што проста няма такога артыкула, па якім можна спагнаць грошы з ГАУС альбо канкрэтных міліцыянераў.

Вось такая ў нас прававая дзяржава...

Марыя ЭЙСМАНТ.

НУ І НУ!

Лёгкіх грошай не бывае

Трое гродзенцаў перавялі 77 тысяч долараў на рахунак расійскай фірмы ў Іркуцку, якая прапаноўвала добры заробак на розніцы ў курсах валют. А фірма аказалася… фальшывай.

Падазрэнні ў гродзенцаў з'явіліся ўжо тады, калі, накапіўшы значную суму на розніцы курсаў валют, яны не змаглі яе зняць з рахунку. Аператары расійскай фірмы на сайце пераконвалі іх, што вывесці грошы можна пры ўмове, калі на рахунку назапасіцца 140 тысяч долараў. Але калі гэтая сума была назапашана, то выявілася, што гродзенцы змаглі зняць з рахунку ўсяго 100 долараў. Яны тэрмінова паехалі ў Іркуцк, але па адрасе рэгістрацыі расійскай фірмы ніякіх офісаў не знайшлі. У выніку высветлілася, што гандлёвая платформа была не арыгінальнай, яе папросту стварылі махляры.

Міхась МІХАЛЁЎ.

ДАЛЕКОЕ-БЛИЗКОЕ

Шахтеры бастовали почти месяц

О том, как солигорские горняки заставили всерьез считаться с ними в 1990-х и выполнить их требования, вспоминает один из активных участников тех событий.

1990 год. Ситуация в Советском Союзе, в том числе и в БССР, можно сказать, кризисная. Перестройка, объявленная Горбачевым в 1985-м, к этому времени походила на тотальное разрушение. Экономическая реформа пробуксовывала, зато росли как на дрожжах цены, инфляция, все беднее становился рынок товаров. Крупные предприятия попадали в тиски непаритета цен. Так, к примеру, при росте цен на технику, оборудование фиксированные цены на калийные удобрения внутри страны оставались на прежнем уровне.

Дефицит товаров повседневного спроса, снижение уровня жизни, неопределенность будущего, естественно, вызывали недовольство людей. Начало набирать обороты протестное движение, ядром которого становились рабочие союзы, стачкомы, оппозиционные организации.

Солигорск в этом плане стал, пожалуй, одним из самых ярких и неспокойных городов Белоруссии *(именно так тогда называлась наша республика. – **Авт.**)*. Здесь в 1990 году был создан Рабочий союз, ядром которого стали шахтеры ПО «Беларуськалий». А конференция трудового коллектива «Беларуськалия» приняла резолюцию с требованием отставки Совета министров СССР как неспособного вывести страну из кризиса. Здесь в октябре 1990 года шахтеры провели первую забастовку. В апреле 1991 года был создан Независимый профсоюз горняков. После чего на предприятии прошла череда многодневных забастовок с выходом шахтеров на центральную площадь города.

Беседую с участником тех событий **Николаем Васильевичем Лобовым**, ныне шахтером на пенсии, а в то время председателем стачкома 4-го рудоуправления.

– Николай Васильевич, вы помните, что спровоцировало первое явное недовольство шахтеров еще до начала большой протестной волны?

– Недостаток машин, на которых горняков возили в шахтах. Как-то стали они ломаться одна за другой, а новых машин не давали, и шахтеры теряли рабочее время в ожидании, пока их доставят к забою. Все это отрицательно сказывалось на выполнении плана, в результате чего шахтеры теряли в зарплате, которая и так была низкой.

– По уровню зарплат в 1980-е годы «Беларуськалий» находился на пятом или шестом месте в городе. Из объединения уходили тогда нередко квалифицированные кадры. Иногда уходили даже механизаторами в передовые колхозы, где платили больше.

– Да, это было. Ведь работники нашего производства работали в условиях повышенной вредности, а шахтеры – вообще в условиях повышенной опасности. И зарабатывали стране валюту. Конечно, у многих горняков вызывало обиду, что их труд оценивается так дешево, дешевле, к примеру, чем труд работников трикотажного предприятия «Купалинка». Не раз слышал от своих коллег на руднике разговоры, что им помогают материально мама и папа, которые работают в сельском хозяйстве. Не сын-шахтер мамедоярке помощь деньгами оказывал, а она сыну деньги на ту же мебель давала, потому как за свои заработки сын на мебель накопить не мог. Родители-колхозники помогали своим детям – горнякам и химикам – продуктами со своего подворья.

А когда цены поползли еще вверх, недовольство коллектива нашего предприятия достигло критической черты. Добавило протестного настроения еще и то, что руководство тогдашнего ПО «Беларуськалий» отказалось увеличить отпуск работающим под землей.

– В общем, вы решили бастовать.

– А что еще оставалось делать? Но до этого в городе был организован клуб «Поиск», костяк которого составили те же шахтеры с активной жизненной позицией. В этом клубе спорили, обсуждали методы борьбы за права наемного работника, вопрос цены за труд, анализировали насущные проблемы.

В ноябре 1990 года прошла первая забастовка. Бастовали тогда восемь бригад низких лав 3-го и 4-го рудников.

– Долго они бастовали?

– Недолго, по-моему, сутки.

В апреле 1991 года на площади Ленина (теперь Площадь Независимости) в Минске состоялся многотысячный митинг рабочих с требованием повышения уровня жизни. Лидеры шахтеров решили поддержать эту акцию и поднять людей на забастовку. В то время крепла рабочая солидарность в Беларуси. Ярко начинали проявлять себя лидеры рабочего движения. В Минске, к примеру, это был Сергей Антончик, чуть позже заявил о себе Геннадий Быков.

На следующий день на центральную площадь Солигорска съехались подземщики всех четырех рудоуправлений и шахтостроительного треста. Все были в робах, касках. Всего тогда на площади собралось около 2,5 тысячи человек. Тут же собравшиеся создали городской стачечный комитет. Возглавили его **Иван Юргевич и Василий Юркин**. Были созданы стачечные комитеты и на предприятиях.

– Стачки, в отличие от забастовок, предусматривают не только экономические, но и политические требования.

– Да, наряду с требованиями к администрации предприятия поднять оплату труда, улучшить условия и защиту труда в ПО «Беларуськалий» мы требовали передачи предприятий в собственность трудящихся (именно их мы видели владельцами основного пакета акций), требовали введения новых законов, защищавших права наемных работников. Помню, что в пакете требований бастующих трудовых коллективов Солигорска была резолюция об отставке президента СССР как не имеющего мандата народного доверия, роспуск Съезда народных депутатов СССР, отставка правительства СССР, роспуск Верховного Совета БССР. И Солигорск в этих требованиях был не одинок. Стачкомы предприятий других городов выступали с аналогичными или похожими требованиями.

Эта забастовка в Солигорске, о которой я рассказываю, длилась немногим меньше месяца. Что характерно, когда мы бастовали, к нам приезжали посланцы из деревень, предлагали поддержать нас своими домашними продуктами, была денежная помощь от рабочих предприятий Орши, Пинска. Вот такая солидарность людей труда на то время грела наши сердца.

Так все начиналось. Потом были еще забастовки, были рабочая солидарность и помощь от трудовых коллективов промышленных предприятий Беларуси, наши ответные солидарность и помощь и просто помощь тем, кто решил включиться в борьбу за права человека труда.

Много чего было, пока мы не добились выполнения наших требований на уровне правительства страны – подписания нового тарифного соглашения. К тому времени мы, конечно, уже создали свой независимый профсоюз. В него вошли самые активные, самые боевые, смелые и неравнодушные шахтеры и калийщики.

25 ноября 1991 года Минюст зарегистрировал Независимый профсоюз горняков. Первым его председателем был шахтер **Иван Юргевич** – талантливый, умный лидер, ставший настоящей легендой рабочего движения в республике.

– Что было самым трудным для вас в те дни?

– Пожалуй, голодовка. Она началась 31 марта 1992 года во время очередной забастовки шахтеров – продолжалась борьба за новое тарифное соглашение. Забастовка, длившаяся уже почти три недели, начала выдыхаться. Властью были задействованы различные механизмы, чтобы разбить шахтерскую солидарность, внушить горнякам неверие в свои силы. Все это делалось для того, чтобы вынудить людей удовлетвориться сравнительно небольшими уступками со стороны администрации предприятия. В частности, руководство «Беларуськалия» пообещало увеличить всем зарплату на 50 процентов. Но стачком добивался гораздо большего и закрепления этого большего именно в новом тарифном соглашении.

31 марта 1992 года Иван Юргевич, Александр Королев, Константин Аристов и я легли голодать в красном уголке 4-го рудника. Потом к нам присоединились Владимир и Алла Варишнюк, позже – Александр Бородко, которого через несколько дней увезли в больницу с почечной недостаточностью. Мы перебрались голодать на первый этаж административного здания «Беларуськалия». Конечно, физически стали слабеть. Попросили у шахтеров помощи – присылать к нам пару человек по ночам дежурить. Опасались, что силовики просто выкинут нас из вестибюля.

– Как к голодовщикам относилась администрация предприятия?

– Да никак. Ходили мимо, многие отворачивались при этом. Местная государственная пресса молчала. Правда, тогда в городе уже действовал негосударственный телевизионный канал «Солтек». Он предоставил нам возможность выступить. В числе тех, кто выступал по «Солтеку», был и я. Выпустила статью в поддержку участников голодовки негосударственная солигорская газета «Оска». По одному из российских каналов сюжет о нас показали. Вот, пожалуй, и все (по крайней мере насколько я помню) в плане информационного освещения голодовки шахтеров.

В городе, так сказать, заинтересованные лица распространяли о нас слухи: мол, мы не голодаем, а только делаем вид. Даже одна из школьных учительниц моей 10-летней дочери донимала ее подобными россказнями.

Мы голодали 11 дней. Думаю, наша голодовка, а также предпринятый в это время пеший поход шахтеров в Минск, где их поддержали тысячи рабочих столичных предприятий, пришедших к Дому правительства, подтолкнули верховную власть Беларуси все-таки принять окончательное решение: был смещен генеральный директор «Беларуськалия» Подлесный, на его место назначен Петр Алексеевич Калугин. Правительство подписало с шахтерами «Временное тарифное соглашение».

– Результаты, которых добился тогда Независимый профсоюз горняков и трудовой коллектив предприятия, до сих пор в памяти многих жителей Солигорска старшего и среднего поколения. Зарплаты работников «Беларуськалия» возросли почти в три раза. Работодатель стал выплачивать работникам дивиденды, оплачивать время следования на рабочие места плюс оздоровительные бонусы. Были увеличены отпуска, созданы персонифицированные пенсионные фонды, введены другие льготы и привилегии.

– Кстати, коллективный договор, составленный тогда Независимым профсоюзом и официально утвержденный нанимателем, по оценкам международных экспертов, был признан на ту пору лучшим в мире. К примеру, экспертов очень сильно впечатлило то, что независимый профсоюз добился для работников предприятия оплачиваемого ежегодного отпуска протяженностью 66 дней. Такого длинного отпуска в мире не имели рабочие ни одной из отраслей.

– «Беларуськалий» с тех пор весьма престижное и привлекательное место работы. До сих пор заработки, особенно шахтерские, социальный пакет для работников – мечта многих, и не только жителей Солигорска.

– Шахтеры по меркам Беларуси получают хорошие деньги. Но это деньги за тяжелый, с элементами риска труд. Далеко не все, думаю, даже при таких заработках согласились бы, а главное, выдержали бы работу в забое.

– Да, в те годы Белорусский независимый профсоюз достаточно активно проявлял себя в политической жизни. Но затем стал постепенно дистанцироваться от участия в громких процессах. На ваш взгляд, это правильная позиция?

– Правильная. Профсоюз – это не политическая организация. Его главная функция – отстоять экономические интересы и права наемного работника на тот же безопасный труд. И пока есть возможность это осуществить, не переходя в политическую плоскость, политику надо оставить в стороне.

Другое дело, что теперь в целом в Беларуси независимые профсоюзы на предприятиях поставлены в худшие условия по сравнению с профсоюзами официальными. Независимые профсоюзы нередко затирают, вступление в них членов трудового коллектива, мягко говоря, не приветствуется, поэтому люди зачастую и сторонятся ячейки независимого профсоюза. Опасаются навлечь на себя недовольство нанимателя. Это не в интересах общественного развития и социального партнерства. И это негативно сказывается на имидже нашей страны за рубежом.

Лариса НАСАНОВИЧ.

г. Солигорск.

ТЭНДЭНЦЫІ

Новыя кватэры ў прыгарадзе каштуюць амаль у два разы танней, чым у Мінску

*Пра канкрэтныя лічбы распавядае намеснік дырэктара па продажах на другасным рынку жылля агенцтва нерухомасці «Твая сталіца» **Святлана Кудзелка.***

– У Смалявіцкай новабудоўлі, якая здаецца ў эксплуатацыю ў сярэдзіне 2019 года без аздаблення, паўнавартасную, з асобнай кухняй аднапакаёвую кватэру плошчай 44 кв. метраў з улікам растэрміноўкі можна набыць за 25 тысяч долараў, – *прыводзіць прыклады Святлана.* – Аналагічная па плошчы кватэра на другасным рынку Мінска будзе каштаваць каля 40 тысяч долараў, а ў Мінскай новабудоўлі – каля 50 тысяч долараў.

Ці, напрыклад, па кватэрах з аздабленнем – у Фаніпальскім жылым комплексе «Бурштын», які здаюць у эксплуатацыю ў гэтым годзе, можна набыць аднапакаёвую кватэру з чыставым аздабленнем плошчай 43 кв. метры за 38 тысяч долараў. У той жа час на другасным рынку Мінска гатовая да пражывання кватэра будзе каштаваць прыкладна 47 тысяч долараў, а ў новабудоўлі Мінска – і таго больш.

Дарэчы, гэтым летам няма вялікага ажыятажу на другасным рынку кватэр. Прадстаўнік «Тваёй сталіцы» тлумачыць гэта памяншэннем колькасці фінансава забяспечаных пакупнікоў і адтокам пакупнікоў на першасны рынак, да новабудоўляў.

– Новабудоўлі заўсёды прыцягвалі пакупнікоў сваім статусам «новай кватэры», – *тлумачыць Святлана Кудзелка.* – Мы праводзілі даследаванне. Амаль 80 працэнтаў пакупнікоў кватэр другаснага рынку таксама разглядаюць і новабудоўлі: хтосьці толькі ўведзеныя ў эксплуатацыю, хтосьці толькі з чыставым аздабленнем. А дзякуючы спецпраграмам крэдытавання і прадстаўленым забудоўшчыкамі растэрміноўкі аплаты для часткі пакупнікоў набыццё новабудоўлі выглядае больш цікавым.

Але «другасны рынак» таксама мае бясспрэчныя перавагі. Па-першае, багацце выбару ў адносінах да лакацыі ў горадзе: бліжэй да працы, школы, дзіцячага садка ці проста ў цікавым асяроддзі. Па-другое, гатоўнасць кватэр – толькі на «другасным рынку» можна сёння ўдарыць з прадаўцом па руках, а заўтра ўжо заехаць і жыць у набытай кватэры. У прыватнасці, гэта тычыцца гатовых да пражывання кватэр – з добрым рамонтам і мэбляй.

Па большай частцы новабудоўлі прадаюцца без аздаблення, і першы час у новабудоўлі будзе шумна ад усеагульнай аздобнай працы. І, як паказвае практыка, гэты першы час можа расцягнуцца не на адзін год. А на другасным рынку можна знайсці кватэры ў зусім маладых дамах (пачынаючы з 2010 года), дзе ўжо ўсе жыхары зрабілі рамонты, ды і сама кватэра будзе з чыставым аздабленнем.

Вера ВІР.

СІТУАЦЫЯ

Свінню падклалі…

Нягледзячы на тое, што каранцін па афрыканскай чуме свіней зняты ў Беларусі яшчэ ў 2014 годзе, жыхары некаторых вёсак Гродзенскага раёна дагэтуль дамагаюцца ад улад дазволу трымаць свіней у прыватнай гаспадарцы.

Хлявы ў вяскоўцаў правяралі цэлыя камісіі

У вёсцы Гушчыцы Гродзенскага раёна адразу некалькі спадарынь паказваюць мне лісты, якія яны пісалі ў самыя розныя інстанцыі: ад райвыканкама да асабіста Аляксандра Лукашэнкі. Прычым робяць яны гэта ўжо на працягу некалькіх гадоў. У гэтых лістах іх просьбы да начальства: дазволіць трымаць свіней у прыватнай гаспадарцы.

Тут жа і адказы ад афіцыйных асоб, у якіх гэтага дазволу ім не даюць…

Успышка захворвання свіней на афрыканскую чуму ў Беларусі адбылася ў 2013 годзе. Прычым гэта сталася ў Гродзенскай вобласці. Улады тады прынялі рашэнне забараніць трымаць свіней ва ўласнай гаспадарцы ў пэўных месцах. Дзеля гэтага была прынята адмысловая пастанова Саўміна №758. Паводле яе, вакол свінаферм былі ўведзены буферныя зоны радыусам 5 кіламетраў, у якіх трымаць свіней наогул забаранялася.

Выкананне пастановы строга кантралявалася шматлікімі органамі. Жыхары Гушчыцаў таксама згадваюць, што іх хлявы правяралі цэлыя камісіі, нават з участковым. Некаторым вяскоўцам, якія парушалі пастанову, выпісвалі штрафы. Усе гэта памятаюць, але той час, як заўважаюць вяскоўцы, ужо мінуў.

Жыхарка Абухава **Галіна Дзербыш** паказвае пастанову Саўміна №1057, паводле якой у 2014 годзе ў Беларусі афіцыйна абвясцілі, што каранцін па афрыканскай чуме здымаецца, і ўнеслі змены ў правілы ўтрымання свіней у прыватных гаспадарках.

Паводле гэтай пастановы, буферныя зоны, у якіх забаранялася трымаць свіней, зменшылі з 5 да 0,5 кіламетра – для свінагадоўчых ферм да 12 тысяч галоў і да 2 кіламетраў для свінагадоўчых ферм з праектнай магутнасцю звыш 12 тысяч галоў.

Праўда, у дакуменце Саўміна засталася яшчэ адна важная норма: згодна з ёй, памеры буферных зон могуць змяняцца па рашэнні мясцовых выканаўчых органаў.

"І вось гэтым рашэннем увесь час і карыстаюцца раённыя ўлады", – кажа спадарыня Галіна.

Яна паказвае тэкст пастановы Гродзенскага райвыканкама №204 ад 27 сакавіка 2015 года, паводле якой больш як 70 вёсак раёна апынуліся на тэрыторыі, дзе фізічным асобам трымаць свіней у прыватных гаспадарках забаронена.

"І гэта ўжо нягледзячы на тое, што яны не трапляюць у буферную зону, вызначаную пастановай Саўміна, – адпаведна 0,5 і 2 кіламетры", – падкрэслівае жанчына.

Іншыя аднавяскоўцы наперабой дадаюць, што ў суседніх раёнах забарону на трыманне свіней ва ўласных гаспадарках паздымалі і людзі за гэты час забыліся на гэтую праблему, а ім, маўляў, даводзіцца надалей пісаць скаргі, якія не даюць аніякага плёну.

«Чыноўнікі нават прыязджаюць на сустрэчы, толькі для нас нічога не мяняецца»

У вяскоўцаў стварыўся ўжо цэлы архіў перапіскі з чыноўнікамі. Цікава, што ў архіве ёсць нават відэадакументы.

АФІЦЫЙНА

«Вырашылі перастрахавацца»

"Народная Воля" звярнулася да галоўнага ветэрынарнага ўрача Гродзенскага раёна **Сяргея Краўцэвіча** з пытаннем: што з'яўляецца прычынай таго, што раённыя ўлады не адмяняюць буферных зон, каб фізічныя асобы маглі трымаць свіней у прыватных гаспадарках?

Спадар Краўцэвіч адказаў, што добра знаёмы з гэтай праблемай і нават спачувае вяскоўцам Гродзенскага раёна, але, паводле яго слоў, заканадаўства не зменена і на гэта ёсць свае прычыны.

– *Гродзенскі раён з'яўляецца вытворцам адной пятай усёй сельгаспрадукцыі вобласці і таму вырашыў перастрахавацца ў гэтай сітуацыі*, – патлумачыў галоўны ветурач раёна. – *Прычым мы прынялі мінімальныя буферныя зоны, яны маглі быць яшчэ большымі. Справа ў тым, што ачагі афрыканскай чумы знаходзяцца недалёка ад нашых межаў і гэта мера прэвентыўная. Так, нехта не можа трымаць свіней ва ўласнай гаспадарцы, але затое кожны чалавек мае магчымасць набыць здаровае мяса ў краме.*

Паводле слоў Краўцэвіча, ён не можа зараз казаць пра нейкія канкрэтныя даты змены буферных зон.

"Калі будуць такія змены, то жыхары Гродзенскага раёна даведаюцца аб гэтым першымі", – зазначыў галоўны ветэрынарны ўрач Гродзенскага раёна.

Некалькі разоў кіраўніцтва гаспадаркі "Абухава", а таксама раённыя і абласныя чыноўнікі, рэагуючы на лісты незадаволеных вяскоўцаў, праводзілі з імі сустрэчы. Але няма зразумелага адказу на пытанне вяскоўцаў: калі ім дазволяць трымаць свіней у прыватных гаспадарках?

Цікавымі выглядаюць і пісьмовыя адказы чыноўнікаў з Гродзенскага аблвыканкама. Вось цытата з аднаго такога адказу:

«У раёне знаходзіцца 14 свінагадоўчых ферм, на якіх утрымліваецца больш за 102 тысячы галоў свіней, існуе добрая дарожная інфраструктура, якая стварае небяспеку ўзнікнення ачагоў небяспечных інфекцыйных захворванняў», – пішуць чыноўнікі. А з гэтай прычыны Гродзенскі райвыканкам *«не плануе зараз змяншаць памеры буферных зон вакол свінагадоўчых аб'ектаў Гродзенскага раёна»*.

«Ну як нам жыць, калі грошай ні на што не стае...»

У лістах да чыноўнікаў жыхары вёсак Гродзенскага раёна пішуць, што, трымаючы ў прыватных гаспадарках свіней, яны маглі павялічыць свае сямейныя бюджэты, а цяпер, маўляў, дзяржава гэтага ім не дазваляе.

Марыя Скурат з Гушчыцаў са слязьмі распавядае, што адпрацавала больш за 30 год у калгасе, а цяпер за сваю пенсію не можа нават купіць цукерак унукам.

"*У мяне трохі больш за 200 рублёў пенсіі, то што я на гэтыя грошы куплю*? – пытаецца спадарыня. – *Раней былі свае свінкі, то і сабе заколем, і здадзім, і капейка з гэтага была. Мы ж усе кармы куплялі ў калгасе і ўсё самі рабілі. А цяпер я нават у Абухава дабрацца ў краму не магу, бо ніякага ўжо здароўя няма"*, – кажа спадарыня Марыя.

Галіна Дзербыш дадае, што яна са сваёй пенсіі ў вёсцы цяпер можа дазволіць толькі аплаціць камунальныя і каб сям'я не засталася галоднай.

"Паглядзіце на нас, мы ўсе тут толькі існуём – і тыя, хто на пенсіі, і тыя, хто яшчэ працуе. Як нам жыць? У нас жа не такія даходы, як у начальнікаў!" – гаворыць спадарыня Галіна.

Адна з жанчын, якая яшчэ працуе, распавяла, што гаспадарка "Абухава" выдзяляе кожнаму работніку па 45 рублёў на месяц, каб набываць мяса ў краме сельгаспрадпрыемства. Але іншыя жанчыны кажуць, што яны не працуюць у гаспадарцы і трымаць свіней на ўласным падворку не могуць.

Міхал КАРНЕВІЧ.

ПРОБЛЕМА!

Нужны ли нам ЛТП?

Недавно в соседнем поселке покончил жизнь самоубийством 52-летний житель. По словам сестры, его должны были на следующий день отправить в ЛТП. Страх оказаться в ЛТП был сильнее страха смерти. По словам бывалых «сидельцев», в этом учреждении условия содержания примерно такие, как в колонии строгого режима. А лечения как такового практически нет.

Труд, конечно, помогает снизить тягу к спиртному. Но хорошо, когда этот труд добровольный и высокооплачиваемый. Принудительный труд радости не приносит. ЛТП – пережиток советских времен. Но тогда посылали в ЛТП с согласия ближних родственников (отца, матери, жены). Сейчас достаточно попасть в милицию три раза в год – и ты кандидат в ЛТП.

У нас появление в общественном месте в нетрезвом состоянии – это уже правонарушение. А в некоторых странах человек под хмельком, почувствовав себя плохо, ищет полицейского, чтобы тот доставил его домой или в медучреждение. У него есть медицинская страховка, и он пользуется своим правом.

Я не в восторге от политики России, но там позакрывали ЛТП. Может, и нам стоит? Или хотя бы передать ЛТП из ведения МВД под крышу Министерства здравоохранения?

Николай Михайлович КОНОН,
агрогородок Семенча Житковичского района Гомельской области.

РЭЗАНАНС

Юрмала, узмор'е, Райніс...

Сімвалічнае супадзенне. Раніцай 31 ліпеня сышоў з дачкой Аляксандрай і ўнукам Янкам з цягніка Рыга–Мінск. Вярнуліся з Рыжскага ўзмор'я. А праз некалькі гадзін разгарнуў нумар "Народнай Волі" ад 31 ліпеня і на шостай палосе ўбачыў гутарку з бізнесменам **Аляксандрам Бернатовічам,** які чатыры гады таму з жонкай Тацянай і дзецьмі пераехаў у Латвію. Чаму, з якой прычыны пераехаў? Журналістка Марына Коктыш на самым пачатку тлумачыць: *"Аляксандр і Тацяна заўсёды марылі жыць побач з морам..."*

Не мог не пагадзіцца хаця б як аўтар вось гэтых радкоў:

Што будзем рабіць з табой, мая змора?
Да мора!
Адкуль жураўліная гэта пакора?
Да мора!
Душа захацела марскога прастору...
Да мора!
Сябры і сям'яне, не трэба дакору!
Да мора!
Нібыта там іншыя шчасце і гора...
Да мора!

Гэтымі радкамі я пачынаў калісь свой "Паэму мора" (кніга "З'яўленне"). А яшчэ ёсць вершы "Мора, сонца, я і наша каханая" і "У Юрмале праз некалькі год"...

Задумваліся і пісаліся яны непасрэдна на ўзмор'і, пад жывымі ўражаннямі ад яго. Чаму спрыяў тагачасны літфондаўскі Дом творчасці (не існуе, на жаль, зараз).

Ну і вось сёлетняя сустрэча з Юрмалай. Горад-курорт з унікальным пляжам, асляпляльна белым кварцавым пяском, дзюнамі... Горад-аазіс, гарманічны сплаў з'яў прыроды і плёну людской дзейнасці, у прыватнасці своеасаблівай драўлянай архітэктуры.

Міжволі параўноўваеш сённяшнюю Юрмалу з ранейшай. Адзначаеш змены. Яўна дае пра сябе знаць як станоўчы чыннік прыватная ініцыятыва, прыватная ўласнасць. Абсталяваны пэўнай інфраструктурай сам пляж. З'явіліся цэнтры спа, гатэлі і пансіянаты ў стылі boutique. У абноўленым, выглядзе паўстаюць будынак канцэртнай залы "Дзінтары", што знаходзіцца ў некалькіх кроках ад пляжа, выставачны дом "Булдуры" і "мастацкая" станцыя Дубулты, дзе побач з чыгуначнымі касамі размясцілася галерэя сучаснага мастацтва.

З цікавасцю заўважыў, якой стала пасля грунтоўнай рэканструкцыі Дача-музей Райніса і Аспазіі. А ў Юрмальскім гарадскім музеі ўбачыў мультымедыйную інсталяцыю "Райніс. Шырыня. Глыбіня. Бясконцасць". Набыў кнігу "Ян Райнис. Я искал правду": з густам аформлены, з партрэтамі аўтара зборнік яго дзённікавых запісаў, філасофскіх разваг, пісьмаў. Кніга прывабіла, зацікавіла з першых старонак. Я адкрываў для сябе Райніса як чалавека і грамадзяніна, як мысляра і тэарэтыка-літаратуразнаўцу.

У кнізе шмат вельмі актуальнага. *"Вся нынешняя литература носит сексуальную направленность(...) Каждый считает себя маленьким "сверхчеловеком" и свои "сверхчеловеческие" качества проявляет в сексуальности. Где же труд Прометея?"; "Надо писать о национальности, о том, что язык надо хранить. Язык поэта – его душа, ее нельзя перевести, выразить на другом языке, мысли можно, а чувства нельзя"; "Великую личность в нынешние времена не понимают. И это непонимание называют демократизмом. По крайней мере в России и у нас (...) Русские в своем демократизме всех обошли. Некий Исаев находит, что Шекспир вовсе не человек, а (...) целый отряд образованных мужей! Эта фельетонная крыса додумалась до того, что великие произведения может написать только комиссия, надо только поручить ей это дело"...*

Па-свойму, уже як паэт-лірык, трактуе Райніс гэтак званую гендарную праблему. *"Я стремлюсь к совместной жизни, к симбиозу, более того – к совершенному человеку, который состоит из двух индивидов обоих полов. Ибо человек только тогда может достичь вершины, когда употребит в дело все силы человечества. Женственность тоже сила..."; "Не могу слышать о насилии над женщиной"; "Надо разрушить весь мир, в улыбке женщины он возродится. Грядет спасительная сила – женщина. Дайте дорогу, проложите путь, идет женщина"; "Латышская женщина в далеком прошлом спасла, а может быть даже создала, народную поэзию (...) надеюсь я, что она спасет нашу душу и в будущем..."*

Мы жылі ў загадзя заказанай унукам прыватнай кватэры па адрасе: Jāņa Pliekšāna iela. Я ўсякі раз меркаваў, ідучы да мора, што азначае гэтая назва Хто такі гэты Плiекшан? Кампетэнтны адказ атрымаў ад аўтара прадмовы да кнігі "Я искал правду", яе складальніцы Саулцэрыце Віесе. *"...Родился Ян Райнис (настоящее имя Янис Плиекшан) 11 сентября 1865 года в семье зажиточного крестьянина".*

У кнізе, апроч іншага, змешчаны лісты Яна Райніса да жонкі – паэтэсы Аспазіі (Эльзы Плiекшане) – з... Вяткі Вяцкай губерні. Сюды паэт быў сасланы, тут адбываў пакаранне. *"...Нахожусь в полной зависимости от местного исправника, только на основании его аттестации мне могут разрешить чем-нибудь заниматься... Пока письма не проверяют, но это может случиться, если придет указание из Петербурга".*

У гэтай самай Вятцы (з 1934 г. – горад Кіраў Кіраўскай вобласці, РСФСР) праз колькі гадоў адбываў тэрмін ссылкі наш Максім Гарэцкі. Пасылаў адсюль лісты сваёй Леаніле Усціпаўне. Лісты Райніса і Гарэцкага да жонак пісаліся ў розны час, але пераклікаюцца і па агульнай танальнасці, і па асаблівасцях мовы, і па канкрэтных сведчаннях і рэчах.

Ян Райніс з маленства ведаў беларускія народныя песні і потым перакладаў некаторыя з іх на латышскую. Вывучаў нашу мову. Быў знаёмы з Ф.Багушэвічам. Сябраваў з Я.Купалам і Я.Коласам. Выступаў як дэпутат у латвійскім сейме з прамовамі ў абарону культурна-асветніцкіх інтарэсаў беларусаў у Латвіі. Спрыяў адкрыццю беларускіх гімназій у Дзвінску і Рызе. У 1926 годзе наведаў Беларусь, браў удзел у Акадэмічнай канферэнцыі па рэформе правапісу і азбукі, пазнаёміўся з многімі беларускімі калегамі і навукоўцамі. Надзвычай прыхільнае стаўленне Яна Райніса да беларусаў, беларушчыны, падобнасць яго лёсу да трагічнага лёсу Максіма Гарэцкага і іншых беларускіх пісьменнікаў зусім не выпадковыя – яны абумоўлены непадуладнасцю. Райніс быў перакананы: *"Главным остается: пробудить в латышах сознание, что они сами народ, которому необходимы духовная и политическая самостоятельность, ибо при отсутствии политической самостоятельности подавляется и духовная жизнь... Без национального языка и национальной культуры не существует ни одна нация, ни один народ..."*

Словам, у прыморскім горадзе-курорце Юрмале адбылася яшчэ адна сустрэча з латышом Янісам Плiекшанам – сусветна вядомым пісьменнікам Янам Райнісам

Анатоль ВЯРЦІНСКІ.

ПОВОД ПОДУМАТЬ

Я никого не пугаю, мне самому страшно...

Среди множества анекдотов начала 1970-х этот у слушателей смеха не вызывал.

Устроившись в должности генсека, Леонид Брежнев привез в Москву старушку-мать – показать, как ему живется. Ей за день показали все, что было у сына. За богатым вечерним столом мать тихонько спросила: «Лень, а ты не боишься, что красные вернутся?»

Самым популярным нынешним правителям этот вопрос даже в анекдотах не задают. Сосредоточив в своих руках «царскую» власть и окружив себя прикормленными сподвижниками, упорно повторяют они путь своих и им подобных предшественников, теряя с остатками совести здравый смысл и элементарный страх.

Ни сами правители, ни их присные не повторяют ныне слова французской королевы: «У народа нет хлеба? Пусть кушают пирожные». Все-таки не один год зубрили марксизм-ленинизм и историю КПСС (некоторые даже на «отлично» сдавали экзамены по этим предметам). И нынче Эльвира Набиуллина, председатель Нацбанка России, мудро изрекает: «Пенсионеры бедные, потому что не умеют копить и инвестировать». А другая «мадам» – Марианна Щеткина, тоже не какая-нибудь дурочка из переулочка, – в бытность министром труда и социальной защиты населения Беларуси, защитила кандидатскую диссертацию. И теперь говорит о необходимости установления законодательной обязанности детей содержать своих престарелых родителей, поскольку государство не способно обеспечить их достойной пенсией.

Приняв в наследство от коммунистов пусть и ослабленное государство, нынешние правители скрупулезно, как изюм из булки, выковыряли из общественного пирога в свою пользу все самое ценное. А долги государства – заработанные пенсии и другие обязательства, как непотребный макиш, выбросили – на кого бог пошлет – в белый свет, как в копеечку, заменив ту же пенсию нищенской «пайкой». Озабоченные созданием вокруг себя ореола «всенародной любви», диктаторы упорно не хотят вспоминать примеры, коим нет числа: как эта «любовь» оборачивалась бунтом черни со всеми вытекающими из последствиями. Приведу одну цитату.

«В волости (повстанцы) сожгли сельскохозяйственную коммуну и (...) хутора – порезали много народу, заносиловали до смерти несколько женщин, угнали скот. В деревне (...) удавили учительницу. В (...) поймали двух отпускников-красноармейцев, торговца-мелочника и инструктора лесных заготовок – перевязали витыми (...) веревками, разложили по улице, скакали по ним на лошадях и, изрубив, бросили своим вечно голодным собакам» (Артем Веселый «Россия, кровью умытая»).

Написанная почти сто лет назад, эта книга не грешит лживым лоском «социалистического реализма», гражданская война описана «один к одному». Сегодня у меня нет уверенности, что такое, конечно, с «поправкой на время», не повторится.

Я никого не пугаю, мне самому страшно...

Кастусь КАЛИНА.

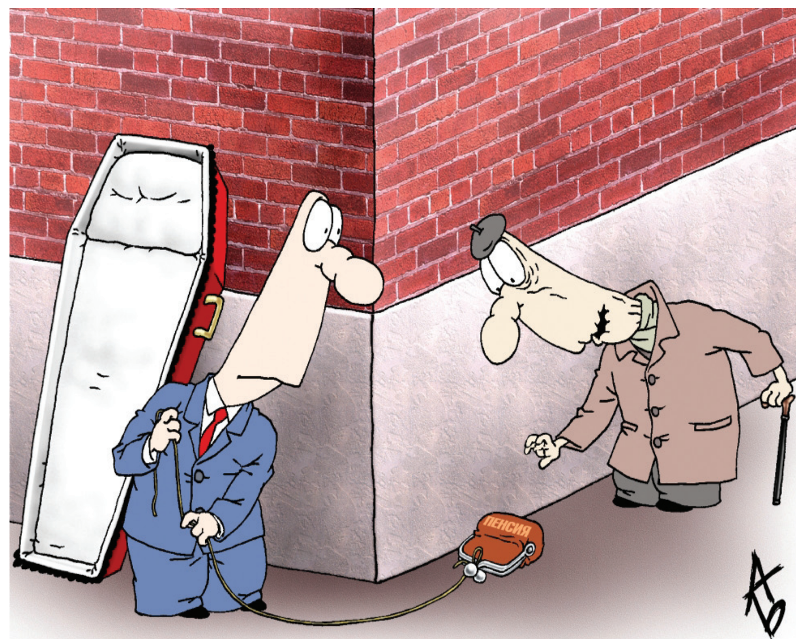

КАЛОНКА АЛЕСЯ НЯЎВЕСЯ

Прыніжаныя ўшчэнт, купляем сэканд-хэнд

У Гродне напярэдадні адкрыцця буйной крамы сэканд-хэнду людзі займалі чаргу яшчэ з вечара.

Калісьці я, малы зусім,
Быў недавольны лёсам:
Апратку бедную насіў,
Па вёсцы бегаў босым.
Наедак – што перападзе
(Перападала мала):
Сарву гурочак на градзе,
Зжую кусочак сала.
Жылі мы горш за ўсіх з сяла.
Хоць і ўвіхаўся тата,
Але ў яго, на жаль, была
Маленькая зарплата.
(Ён у начальнікі не лез,
Была другою мэта –
Усё жыццё ахоўваў лес,
Плацілі грош за гэта.)
Быў у мяне старэйшы брат.
Расклад зусім тыповы:
Яму да школы і да свят
Купляліся абновы;
Брат адчуваў душэўны ўздым,
Насіў усё спачатку,
І ўжо даношваў я за ім
Злінялую апратку.
Пінжак – лічы, што лахманы
(Ён для мяне й вялікі),
Зашмальцаваныя штаны,
Як лыжы, чаравікі...
А што бацькам рабіць, калі
Нявыкрутка з грашыма?
Ды думкі цяжкія гнялі,
І плакаў я ўсё ж душыла...
З тых незабыўна-бедных пор
Гадоў прайшло багата.
Мой родны бацька ўжо памёр,
З'явіўся новы Тата.
І я чакаю, як і ўсе,
Як люд наш шараговы:
Калі ж нам Бацька прынясе
Прыстойныя абновы?
* * *
І – параўнанне акурат:
На Захадзе, дзе грошы
Цякуць ракой,
Багаты "брат"
Купаецца ў раскошы.
А мы, прыніжаныя ўшчэнт,
Як бедны хлопчык з вёскі,
Даношваць мусім сэканд-хэнд –
Ягоныя абноскі...

ВЗГЛЯД

Зойкина халтура

О спектакле «Зойкина квартира» НАДТ имени М.Горького

Безусловно, одна из самых печальных картин в масштабе театральной Беларуси складывается, по-моему, сегодня в Национальном академическом драматическом театре им.Горького, или попросту – Русском театре: от заполняемости зала до уровня режиссуры и художественного наполнения спектаклей. Под художественным наполнением я подразумеваю интересные мысли, находки и подход режиссера к постановке, а не красочное чтение текста в декорациях и костюмах, собранных службами театра на заднем дворе. Мы уже давно привыкли, что в репертуаре национального театра предлагают «Леди на одну ночь», «Мужа на два дня», «Интимную трагедию» и прочие пьесы подобного направления, адресованные по большей части так называемой заводской публике, нетребовательному обывателю. Привыкли считать, что этот некогда знаменитый театр уже давно стал театром «тотального мещанства». Ну и пусть – каждый должен ходить туда, куда хочется, и выбирать себе материал по душе. К вящей радости Русского, проблем с такой публикой у них до недавнего времени не наблюдалось. Но сейчас речь пойдет не о заполняемости зала...

Я ждал премьеру «Зойкиной квартиры» М.Булгакова – ведь творить пригласили молодого московского режиссера, выпускника ГИТИСа, человека, казалось бы, с новыми идеями и свежими мыслями. Пригласили, чтобы попытаться осушить это стоячее болотце. Иначе зачем? И режиссер приехал. И вроде вынырнул туда с головой. Но на выходе сам, по-моему, промок до нитки. Теперь думаю: а были ли у него эти самые свежие мысли и новые идеи?

Спектакль напоминает боулинг, где актеров, как кегли, носит из стороны в сторону. И основная «кегля» – исполнительница главной роли. Абсолютно одинаковая во всех спектаклях, актриса такая же и в «Зойкиной квартире». В примитивное подкрашивание булгаковского текста впадают и другие артисты-«кегли» этого спектакля. Никто не потрудился поработать над образом, отойти от стандартного набора инструментов, которым давно пользуются. Если во время спектакля закрыть глаза и послушать текст, то создается ощущение, что ты попал в искаженный мир, где голоса и интонации звучат неестественно, лживо и бессмысленно.

Отдельно стоит отметить образ Мымры. Не работу актера, весьма неплохого, а идею режиссера по данному образу. Впрочем, в представлении людей с овощной базы транссексуалы, может, и выглядят так, как изображается в этом спектакле, но это кривляние и ерничание вряд ли может вызвать у образованного человека хотя бы подобие улыбки. Что, люди, сделавшие операцию по смене пола, сами по себе должны вызывать смех? Или так одеваются геи, чтобы выйти в магазин? Ну никаких ассоциаций и смысла. Словом, низкий второсортный юмор, что с некоторых пор стало присуще Русскому театру.

Не справились со спектаклем не только актеры, но и другие службы. По-видимому, скудная материальная база Русского театра тоже сыграла свою роль. Свет в спектакле выстроен по принципу «как умеем, так и светим, а светим туда, куда попало». Нечего сказать. Помост, который символизирует улицу с фонарем, выглядит по-бутафорски примитивно. На фоне реальной мебели это разрушает веру в действительность, выстроенную на сцене. Хотя какая действительность? В принципе, по-бутафорски, неправдоподобно выглядит абсолютно все: от игры актеров до предлагаемых обстоятельств, в которых они существуют. Об этом можно судить по пустым глазам зрителей, выходящих из зала. Думаю, вечер для них остался серым и таким же бессмысленным, как бесконечное хождение между прилавками в больших магазинах. Но, выбирая не шопинг, а поход на спектакль, они, безусловно, прогадали.

Эльдар БЕКИРОВ.

ВАС ЦІКАВІЦЬ...

Колькі каштуе вучыцца ў Амерыцы?

Падкажыце, калі ласка, у якую капейчыну абыдзецца навучанне ў лепшых вышэйшых навучальных установах Амерыкі? І якія ВНУ ЗША сёння лічацца самымі прэстыжнымі?

Ігар ПЯТРОВІЧ, г.Баранавічы.

Паводле аднаго з найбольш прэстыжных рэйтынгаў – рэйтынгу выдання U.S.News & World Report – першая дзясятка амерыканскіх ВНУ за 2018 год выглядае так.

1. Прынстанскі ўніверсітэт; кошт вучобы – 47.140 долараў у год,
2. Гарвардскі ўніверсітэт, 48.949,
3. Універсітэт Чыкага, 54.825,
4. Ельскі ўніверсітэт, 51.400,
5. Калумбійскі ўніверсітэт, 57.208,
6. Масачусецкі тэхналагічны інстытут, 49.892,
7. Стэнфардскі ўніверсітэт, 49.617,
8. Універсітэт Пенсільваніі, 53.534,
9. Універсітэт Дзюка, 53.744,
10. Каліфарнійскі тэхналагічны інстытут, 49.908 долараў у год.

Народная Воля
http://www.nv-online.info
28 ЖНІЎНЯ 2018 г.

ПАРАЛЕЛІ

У Латвіі мінімальны заробак настаўнікаў павялічаць да 710 еўра

Мінімальная зарплата настаўнікаў у Латвіі будзе падвышана з 680 да 710 еўра за стаўку. Пра гэта заявіў латвійскі міністр адукацыі і навукі Карліс Шадурскіс.

Ацаніўшы найноўшыя дадзеныя аб развіцці эканомікі, прадстаўнікі ўрада і прэм'ер вырашылі, што мінімальны заробак настаўнікам можна павысіць ужо ў гэтым годзе.

Шадурскіс паведаміў, што неабходныя ў гэтым годзе сродкі на павышэнне заробкаў настаўнікаў будуць узяты ў бюджэтнай праграме «Сродкі на непрадбачаныя абставіны», а ў наступным годзе павінны быць уключаны ў агульны бюджэт.

Пераразлік будзе праведзены ў кастрычніку, значыць, настаўнікі атрымаюць даплату.

Як нагадвае Радыё Свабода са спасылкай на інфармацыю Міністэрства адукацыі, у мінулым годзе сярэдні заробак настаўнікаў у Беларусі склаў 673 рублі 50 капеек – каля 283 еўра.

ЗДАРЭННІ

У ЗША разбіўся самалёт з парашутыстамі

У амерыканскім штаце Джорджыя разбіўся самалёт, які перавозіў групу парашутыстаў. Загінулі чатыры чалавекі, у тым ліку выхадзец з Беларусі, паведамляе Fox News.

Крушэнне адбылося вечарам у суботу на ўсходзе Джорджыі ў рэгіянальным аэрапорце ў Свенсбара. У жывых застаўся адзін чалавек, ён быў дастаўлены ў бальніцу.

Паведамляецца, што сярод загінуўшых 31-гадовы ўраджэнец Беларусі Аляксандр «Слекс» Багрыцэвіч.

«Алекс быў надзвычай захоплены скачкамі з парашутам і заўсёды шукаў магчымасці трэніравацъ і вучыць іншых членаў каманды, – адзначаецца ў армейскім прэс-рэлізе. – Родам з Беларусі, Алекс служыў у арміі ЗША з гонарам».

ТЕХНОЛОГИИ

В Мюнхене собираются запустить воздушное электротакси

Скорость – до 300 км/ч. Дальность – до 300 километров. 36 электромоторов создают тягу и обеспечивают вертикальный взлет.

Обещают, что цена будет, как на обычное такси. Пассажиры должны будут забронировать рейс через приложение на своем мобильном телефоне. Таким образом, воздушное такси в целом станет доступным для всех.

ТЕМ ВРЕМЕНЕМ

Япония разработает правила для летающих машин

Власти Японии объявили о создании совета по летающему дорожному транспорту, который в течение ближайших десяти лет должен будет выработать и ввести в действие правила для летающих автомобилей.

В совет вошла 21 компания, включая европейский концерн Airbus, американский Boeing, а также Toyota, NEC, Cartivator, ANA Holdings, Japan Airlines и Uber Technologies.

В июле текущего года правительство Японии объявило о намерении активно развивать общественный летающий транспорт – летающие автомобили, способные передвигаться по дорогам общего пользования и выполнять полеты на небольшой высоте. Первые полеты таких машин в стране запланированы на 2020 год.

На первом этапе реализации плана летающие автомобили будут использоваться во время стихийных бедствий, а также для перемещения между населенными пунктами в случае повреждения дорог. Такая практическая эксплуатация поможет ускорить разработку нормативной базы для летающих автомобилей.

Власти Японии полагают, что использование летающих автомобилей, а также аэротакси позволит существенно сократить количество пробок на дорогах и ускорить пассажироперевозки. Первое заседание совета по летающему транспорту запланировано на 29 августа.

ВЯЛІКАЯ ПАЛІТЫКА

“Народная Воля” заканчвае цыкл артыкулаў, прысвечаны НАТА (№№49,54,63), публікацыяй пра няпростую гісторыю дачыненняў паміж Паўночнаатлантычным альянсам і незалежнай Беларуссю.

Сінявокая пад пагрозай. Але ўжо з іншага боку

На пачатку разгляду адносін Беларусі з НАТА падаецца мэтазгодным прывесці малавядомы факт: першае судакрананне адбылося яшчэ ў 1954 годзе, калі БССР разам з Савецкім Саюзам і УССР падала заяўку на ўступленне ў альянс. Але той на савецкую правакацыю не паддаўся, так што працягу гэтая авантура не атрымала.

Сапраўднае ж узаемадзеянне пачалося 10 сакавіка 1992 года, калі ў Брусэлі на пасяджэнні Савета Паўночнаатлантычнага супрацоўніцтва, створанага якраз з мэтай пашырэння дыялогу і канструктыўных адносін з новымі партнёрамі, наша незалежная дзяржава разам з 10 іншымі краінамі СНД была прынята ў гэты орган.

Актыўна пачалі развівацца адносіны таксама на парламенцкім узроўні. У маі 1992 года Вярхоўны Савет быў прыняты ў Парламенцкую асамблею НАТА ў якасці асацыяванага члена, гэта значыць з правам дарадчага голасу.

З таго часу кантакты на розных узроўнях сталі пастаяннымі. Міністр абароны Беларусі наведваў штаб-кватэру НАТА, у Мінску пабывалі Генеральны сакратар альянсу М.Вёрнер, галоўнакамандуючыя аб'яднанымі ўзброенымі сіламі ў Цэнтральнай Еўропе, старшыні Ваеннага і Палітычнага камітэтаў і іншыя высокапастаўленыя асобы. Візіты ў Брусель беларускіх дэлегацый палітыкаў і журналістаў таксама праходзілі рэгулярна.

Пераход Беларусі да прэзідэнцкай формы кіравання напачатку не надта паўплываў на стан спраў на гэтым накірунку. Краіна, хоць і сярод апошніх, далучылася да праграмы НАТА “Партнёрства дзеля міру”. Але далей пачаліся праблемы.

Першая з іх узнікла ў выніку парушэння Беларуссю сваіх абавязацельстваў па скарачэнні звычайных узбраенняў. Хоць адпаведнае пагадненне было заключана яшчэ падчас існавання СССР, краіны СНД дамовіліся, што яны з'яўляюцца ягонымі пераемнікамі, і вызначылі прапарцыянальныя ўзроўні для кожнай.

Паколькі Беларусь была адносна самай мілітарызаванай дзяржавай у Еўропе, ёй выпала знішчыць баявой тэхнікі ў 2,8 раза больш, чым ЗША, Вялікабрытаніі і Францыі разам узятым. Каштавала гэта нятанна, тым не менш за год да заканчэння вызначанага тэрміну было ліквідавана больш за дзве трэці ад патрэбнага. Аднак 23 лютага 1995 года Аляксандр Лукашэнка заявіў, што Беларусь часова прыпыняе выкананне Дагавору, патлумачыўшы гэта небяспекай стварэння дысбалансу сіл у выніку магчымага пашырэння НАТА на Усход.

Пад заходнім ціскам працэс у рэшце рэшт быў завершаны, але гэта гісторыя яскрава прадэманстравала стаўленне беларускага кіраўніцтва да НАТА.

Наступнай супярэчнасцю стала пашырэнне альянсу. Афіцыйны Мінск услед за Масквой паставіўся да яго вельмі негатыўна, аб чым сведчыць знакамітае выказванне беларускага лідара, зробленае 9 мая 1996 года: “Мы не можам спакойна назіраць за набліжэннем гэтага страшнага монстра да межаў нашай сінявокай Беларусі”.

(Строга кажучы, ёсць сумненне, што тое раздражненне было шчырым, бо літаральна праз пару месяцаў тагачасны намеснік кіраўніка беларускага знешнепалітычнага ведамства Іван Антановіч, якога цяжка аднесці да ліку апалагетаў альянсу, прызнаў, што “ў цяжкія пераходныя гады… краіны НАТА паводзілі сябе вельмі стрымана, я нават сказаў бы – спагадліва. Такой магутнай арганізацыі, як НАТА, пажадай яна таго, сапсаваць жыццё любой з дзяржаў СНД было няцяжка. НАТА ж быў максімальна добрапрыстойным”.)

Апафеоз жа антынатаўскіх настрояў быў дасягнуты падчас налётаў авіяцыі НАТА на Югаславію. Гэтыя дзеянні былі названы “агрэсіяй, выклікам здароваму сэнсу і прамой пагрозай міжнароднай бяспецы”. Пачалі раздавацца заклікі да хутчэйшага далучэння Бялграда да “саюзнай дзяржавы”. Мінск адклікаў сваіх ваенных прадстаўнікоў са штаб-кватэры НАТА. Разглядалася нават пытанне аб увядзенні эканамічных санкцый супраць Румыніі і Балгарыі, якія далі дазвол на пралёт над сваёй тэрыторыяй натаўскіх самалётаў.

На шчасце, далей намераў і гучных заяў справа не пайшла. Больш за тое, з таго часу можна ўзгадаць яшчэ толькі адзін усплёск канфрантацыі, калі ў лістападзе 2002 года з-за канфлікту вакол Кансультатыўна-назіральнай групы АБСЕ ў Мінску А.Лукашэнку было адмоўлена ва ўездзе ў Прагу, дзе праходзіў чарговы саміт НАТА.

Як падаецца, у свядомасці вышэйшага беларускага кіраўніцтва паступова сталі адбывацца пэўныя змены. Калі ў 2004 годзе яшчэ адно пашырэнне альянсу прывяло да з'яўлення на межах Беларусі яшчэ двух яго членаў, заявы былі прыкметна больш стрыманымі.

Гэтаму, безумоўна, паспрыяла тая акалічнасць, што ў сілу сваёй спецыфікі НАТА, у адрозненне ад Еўрасаюза, Савета Еўропы і АБСЕ, больш спакойна рэагавала на адхіленні ад дэмакратыі ў нашай краіне. У асобных выпадках вербальнае асуджэнне з яе боку гучала, аднак да якіх-небудзь наступстваў гэта практычна не вяло. Бадай што адзіным непрыемным для нашай краіны дзеяннем стала тое, што Парламенцкая асамблея НАТА пазбавіла Беларусь статусу асацыяванага члена.

Акрамя таго, можна меркаваць, што ў Мінску, які пачаў патроху шукаць магчымасці для нармалізацыі адносін з ЕС, нарэшце ўсвядомілі, што большасць дзяржаў-членаў апошняга, у тым ліку ўсе вядучыя, уваходзяць і ў альянс. Адпаведна цяжка было спадзявацца дасягнуць пастаўленай мэты, працягваючы канфрантацыю з тымі ж контрагентамі, хай і па іншай лініі.

У выніку, нягледзячы на ўскладненні, якія час ад часу мелі месца, беларускія афіцыйныя асобы паступова адыходзілі ад жорсткай рыторыкі, а ўзаемадзеянне, хоць і з невысокай інтэнсіўнасцю, развівалася. У прыватнасці, як высветлілася пазней, Беларусь адыгрывала прыкметную ролю ў так званай Паўночнай сетцы паставак, што ажыццяўляла забеспячэнне войскаў НАТА ў Афганістане.

Другі прыклад – мінулагодняя беларуска-расійскія манеўры “Захад-2017”, што выклікалі значную трывогу ў сумежных дзяржавах. Прадстаўнікі альянсу дагэтуль вельмі пазітыўна ўзгадваюць забяспечаны Беларуссю ўзровень іх транспарэнтнасці. У адрозненне, дарэчы, ад Расіі, якой у гэтым плане выказваюцца вялікія прэтэнзіі.

Дый увогуле ў Брусэлі адзначаюць, што наша краіна выказвае зацікаўленасць у пашырэнні супрацоўніцтва ў сферы бяспекі. Праўда, пакуль там яе не разглядаюць як самастойнага гульца ў сферы бяспекі, на што, трэба прызнаць, маюць рацыю…

Тым болей той факт, што былы радыкалізм поглядаў улад на альянс у нейкай ступені саступіў месца прагматызму, зусім не азначае іх кардынальную змену.

Скажам, захоўваецца незразумелая сакрэтнасць. Амаль немагчыма атрымаць звесткі, якія, здавалася б, ніякім чынам не з'яўляюцца ваеннай тайнай. Напрыклад, пра Беларусь у згаданай праграме “Партнёрства дзеля міру” вядома толькі, што з прыкладна дзвюх тысяч праектаў супрацоўніцтва яна ўдзельнічае ў 50–60. Для параўнання: нейтральныя Швецыя і Фінляндыя – у больш як 500.

У гэтым сэнсе вельмі карысным было б стварэнне ў Мінску інфармацыйнага офіса НАТА, аналагічнага тым, што існуюць у шэрагу іншых былых савецкіх рэспублік. Такая прапанова ў свой час гучала, але беларускі бок зацікаўленасці не выказаў.

Тым не менш нельга адмаўляць, што ў цэлым становішча крыху змянілася, хоць нават кволыя надзеі на далейшае паляпшэнне могуць у хуткім часе цалкам знікнуць. Масква рэагуе на яго даволі нервова, бо гэта зусім не стасуецца з яе марамі аб аднаўленні імперыі.

Як вядома, у адказ на агрэсію Расіі супраць Украіны альянс прыняў рашэнне размясціць у дзяржавах Балтыі і ў Польшчы чатыры шматнацыянальныя батальёны і адну амерыканскую брыгаду. Зразумела, што дадзеная інфраструктура апынецца ў непасрэднай блізкасці ад беларускіх межаў. Таму варта чакаць узмацнення ціску Расіі на Беларусь з мэтай стварэння тут новых ваенных баз.

Беларускае кіраўніцтва на прыкладзе Украіны выдатна ведае, што ў перспектыве такія аб'екты могуць паслужыць нагодай для ўзброенага ўварвання, і спрабуе супраціўляцца. Пакуль гэта больш-менш атрымліваецца, але, калі Крэмль возьмецца за справу па-сапраўднаму, шанцаў адкруціцца ў афіцыйнага Мінска будзе няшмат.

Тым больш што нібыта ў адказ на дзеянні НАТА Расія робіць іншыя, абсалютна непрапарцыянальныя і вельмі небяспечныя, крокі. Так, яна дыслакавала дзве новыя дывізіі (!) у сваёй Заходняй ваеннай акрузе ўсяго ў 40 кіламетрах ад беларускай мяжы.

Такім чынам, можна зрабіць выснову: ваеннай пагрозы нашай краіне з захаду няма ў прынцыпе, чаго, на жаль, нельга казаць пра ўсход. Прычым у выпадку ажыццяўлення сваёй агрэсіі Масква будзе тлумачыць яе не інакш, як “адзіны сродак выратавання галоўнага хаўрусніка ад натаўскай агрэсіі”.

Тады мы ўжо ў які раз акажамся закладнікамі геапалітычнага саперніцтва. Прычым, што асабліва прыкра, у такіх варунках варыянтаў папярэдзіць такое развіццё падзей не праглядаецца.

Андрэй ФЁДАРАЎ.

ЛЁС ЧАЛАВЕКА

«Іншы раз глядзіць на горы і плача…»

Сяміразовы чэмпіён «Формулы-1» Міхаэль Шумахер, паралізаваны ў выніку траўмы, атрыманай у 2013 годзе пры спуску на горных лыжах, ізноў можа выказваць эмоцыі. Пра гэта заявілі сваякі спартсмена выданню Paris Match.

«Калі мы саджаем яго ў інвалідны вазок і вывозім у месца, адкуль адкрываецца цудоўная панарама гор і від на возера, Міхаэль іншы раз плача», – адзначылі яго блізкія.

Паводле слоў сваякоў, гэта галоўнае дасягненне спартсмена ў курсе рэабілітацыі на дадзены момант. Штодня Шумахер праходзіць фізіятэрапеўтычнае лячэнне, і спецыялісты назіраюць невялікі прагрэс. Так, у басейне ён можа зрабіць некалькі рухаў.

Былы спартсмен не можа хадзіць, самастойна стаяць і размаўляць.

Акрамя таго, назіраюцца праблемы з памяццю. Каб яе стымуляваць, спецыялісты выкарыстоўваюць знаёмыя Шумахеру гукі рухавікоў машын, прымушаючы яго паварочваць руль, распавялі сваякі.

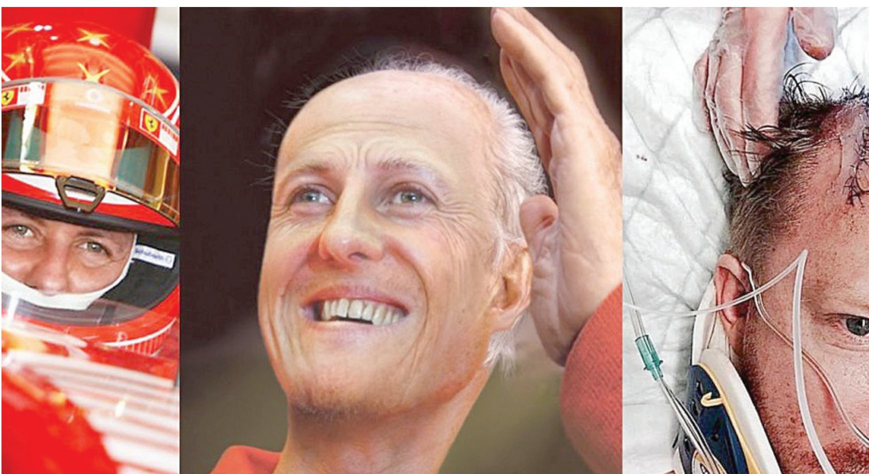

Паводле дадзеных выдання, сям'я гоншчыка прыняла рашэнне перавезці яго са Швейцарыі на іспанскі востраў Маёрка.

Шумахер атрымаў траўмы ў снежні 2013 года, катаючыся на горных лыжах. Гоншчык быў шпіталізаваны, дактары ўвялі яго ў стан штучнай комы, якая доўжылася больш за паўгода. З верасня 2014 года ён знаходзіцца са сваёй сям'ёй на рэабілітацыі ў Швейцарыі.

СТОП!

В Польше запретили рекламу, унижающую женщин

В Польше суд запретил рекламу энергетического напитка Devil Energy Drink и приказал производителю уплатить штраф 60 тысяч злотых за слоган и фото, которые были унизительными для женщин.

Об этом сообщает Dziennik.pl.

В рекламе было изображено лицо молодой девушки, которое поддерживала мужская рука: «Она уже знает... что будет у нее во рту через мгновение», – гласил рекламный слоган.

ЛЁС ЧАЛАВЕКА

Музыкант

Сёлета спаўняецца 95 гадоў з дня нараджэння легендарнага музыканта, шматгадовага дырэктара Беларускай дзяржаўнай філармоніі і Музычнага вучылішча імя Глінкі Анатоля Каландзёнка. Амаль 11 гадоў таму Анатоля Іосіфавіча не стала, але ёсць чалавек, для якога ён жывы, таму што жывая памяць аб ім.

Удава Каландзёнка Вера Трафімаўна распавяла "Народнай Волі" пра тое, якім быў, як жыў, як ваяваў і як паміраў самы блізкі яе чалавек.

У кватэры Анатоля Каландзёнка, што на сталічным праспекце Пераможцаў, амаль усё засталося так, як было пры яго жыцці: тыя ж крэслы, кілім, піяніна… У шафе – ён пінжак з ордэнам Чырвонай Зоркі.

"Пасля таго як Толі не стала, я дастала афішу, якая запрашае слухачоў на юбілейную вечарыну Анатоля Каландзёнка. Гляджу на яе – і муж ажывае ў маёй памяці…" – гаворыць Вера Трафімаўна і запрашае мяне ў пакой…

Аднарукі баяніст

– Анатоль нарадзіўся ў 1923 годзе ў вёсцы Мсціж на Барысаўшчыне. Яго бацька, Іосіф Сямёнавіч, быў, як кажуць, доктарам ад Бога: з усёй акругі людзі звярталіся да яго, ведалі – ён дапаможа. Прайшоў Першую сусветную вайну, пасля працаваў загадчыкам фельчарскага пункта ў родных мясцінах. Дарэчы, пражыў ён сто гадоў.

Мама майго мужа, Алена Канстанцінаўна, была медсястрой.

Сям'я была вельмі музычна адораная. Бацька выдатна іграў на скрыпцы, нават вальсы пісаў, мама была надзвычайнай віяланчэлісткай. Так што можна сказаць, што музычны лёс іх сына быў прадвызначаны ад нараджэння. Бацькі вывучылі Толю іграць на цымбалах, яго браты аваладалі іншымі інструментамі – іх называлі вясковым аркестрам.

Пасля школы Анатоль вучыўся ў мінскім музычным тэхнікуме. Атрымаў дыплом, і ў чэрвені 1941 года быў прыняты на працу ў аркестр цырка, а літаральна назаўтра распачалася вайна…

– Анатоль Іосіфавіч быў прызваны ў войска?

– Яму на той момант не было васямнаццаці – пару месяцаў не хапала, але ён прыняў рашэнне пайсці ў партызаны. Анатоль не вельмі любіў узгадваць гады ваеннага ліхалецця, але сёе-тое распавядаў. У першыя ж дні вайны ён разам з іншымі хлопцамі тушыў савецкія самалёты на аэрадроме, які бамбілі немцы. Потым іх ці то злавілі, ці то штосьці іншае здарылася, але апынуўся ён у раёне Камсамольскага возера – сюды фашысты зганялі людзей. Але ахоўвалі іх дрэнна, і Толю ўдалося збегчы. Пешшу прыйшоў з Мінска ў Мсціж і тут падаўся ў партызаны. Літаральна на наступны дзень пасля гэтага ў Мсціж прыйшлі немцы. Але сям'ю Анатоля паспелі папярэдзіць, і яны схаваліся ў лесе. Таму і выратаваліся, бо першае, што зрабілі фашысты пасля прыходу ў вёску, – спалілі хату Каландзёнкаў. Потым бацька Анатоля прыбіўся да партызанскага атрада і быў там лекарам…

– Ведаю, што Анатоль Іосіфавіч быў у вайну разведчыкам…

– Так, разведчыкам-падрыўніком. Адным з першых заданняў, якое атрымаў Анатоль, было спаліць родную школу, бо было зразумела, што лепшага месца для штаба немцам не знайсці. А школа была навюткая, толькі-толькі адбудаваная, драўляная… Але нічога не паробіш – загад ёсць загад. Анатоль распавядаў, што, калі падпальваў родную школу, плакаў. Але заданне выканаў.

На кожную аперацыю яны хадзілі ўдвух-утрох. І вось аднойчы партызаны атрымалі заданне падарваць нейкі аб'ект. Было гэта ў 1943-м. Анатоль быў камандзірам у той аперацыі. Ехалі яны з добра прыхаванай бомбай, але немцы іх усё ж такі спынілі… Завязаўся бой, хаця, як расказваў муж, вопныя таварышы прапаноўвалі не ўвязвацца ў перастрэлку, а проста збегчы да сваіх. А што значыць збегчы да сваіх? Гэта азначала вывесці немцаў на ўвесь партызанскі атрад, дзе акрамя партызан былі жанчыны, дзеці…

Пашчасціла, што страляніну пачулі свае, паспелі на дапамогу і адбілі атаку. У гэтым баі Анатоль атрымаў сур'ёзнае раненне рукі, што не перашкодзіла яму іграць на баяне. Пасля лячэння ён на надзвычай час вярнуўся ў атрад, дзе з такім жа параненым яны ігралі на баяне: Анатоль цягнуў мяхі баяна ў свой бок, яго таварыш па няшчасці – у свой… Слава пра аднарукіх баяністаў кацілася па ўсёй акрузе…

– Пра тое, каб кінуць музыку, ваш муж нават і падумаць не мог…

– Пасля таго ранення Анатоль трапіў у шпіталь, яго тэрмінова адправілі самалётам у Маскву. Дарэчы, месца на тым борце мужу саступіў наш будучы сусед па лесвічнай пляцоўцы. У Маскве мужу зрабілі аперацыю. У яго доўга яшчэ з параненай рукі гной выцякаў. Анатоль да самай смерці не выпускаў з рук гумовы мячык – руку распрацоўваў. Ды і дактары яму пасля аперацыі сказалі: хадзіць давядзецца з кійком. Але дзе там! Аднавіўшыся, ён кіёк той закінуў.

За ваенныя подзвігі Анатоля ўзнагародзілі ордэнам Чырвонай Зоркі, але амаль адразу пасля ранення ён быў камісаваны. З гэтага моманту музыка стала сэнсам яго жыцця.

Раман у лістах

– Вера Трафімаўна, калі вы пазнаёміліся з Анатолем Каландзёнкам, адразу закахаліся?

– Пазнаёміліся мы ў 1950-м у санаторыі ў горадзе Хоста на Каўказе. Туды я трапіла па пуцёўцы ад Пермскага сельгасінстытута, дзе ў той час вучылася. Там жа адпачываў і Анатоль. Жыла я ў санаторыі з дзвюма сяброўкамі-масквічкамі. Разам мы выходзілі на прагулкі. Сяброўкі мае "адганялі" ад мяне кавалераў, якія спрабавалі да мяне заляцацца. Ахвочых, асабліва з мясцовых, было аж зашмат. Ды і я тады была спартсменка, стройная, прыгожая… А вось Анатоля сяброўкі пазнаёміцца са мной дазволілі. І гэта была лёсавызначальная сустрэча. Ці закахалася адразу? Напэўна, не. Спачатку гэта была бязмежная павага да чалавека.

Я з пакалення, якое абагаўляла ўдзельнікаў той вайны. Чаго больш было спачатку – кахання ці павагі, адразу так і не скажаш. І сталі мы ліставацца – тры гады перапісваліся. Ах, якія гэта былі пяшчотныя, палкія лісты! Шкада, не захаваліся, але падчас тэтай перапіскі я зразумела: вось яно, маё сапраўднае каханне. Адно на ўсё жыццё.

– Да таго ж і ўзаемнае. Не кожны паедзе за каханнем на край зямлі…

– Пасля інстытута мяне размеркавалі на Поўнач, у Архангельск, галоўным аграномам на машынна-трактарную станцыю. У мяне ў падпарадкаванні было 13 мясцовых калгасаў. А што там расло? Авёс ды ячмень, нават капуста не прымалася. Клімат суровы. Едзеш па палях ды жахаешся! Дарог жа не было, у палі ездзілі па "трасах" – насцілах з бярвенняў. Пасля кожнай такой паездкі было адчуванне, нібы цябе па пральнай дошцы гадзінамі валтузілі… Але нічога, спраўлялася.

А потым Анатоль прыехаў да мяне на Поўнач. Там мы і ажаніліся. Будзённа зарэгістравалі шлюб, і ён вярнуўся ў Мінск. А я засталася – мяне з Архангельска адпускаць не хацелі: маўляў, кадраў і так не хапае. І Каландзёнку нават прапаноўвалі перабрацца да мяне – заманьвалі пасадай дырэктара мясцовага музычнага вучылішча. Але ён не пагаджаўся. Казаў: я беларус, тут ваяваў, тут і працаваць буду. Не хацелася яму на чужыну. Да мужа ў Беларусь мяне адпусцілі толькі пасля таго, як я напісала ліст у ЦК партыі ў Маскву. Там пытанне разгледзелі, улічылі баявыя заслугі Анатоля, улічылі тое, што я была кандыдатам у члены партыі, і ў рэшце рэшт далі дабро на мой пераезд.

– Як прыняў вас пасляваенны Мінск?

– Добра. Лепшым, чым на Поўначы, кліматам, дык гэта дакладна. Анатоль на той час ужо скончыў кансерваторыю па класе флейты, яго адразу прызначылі дырэктарам Мінскага музычнага вучылішча. Адначасова ён выкладаў па класе флейты. Увогуле, ён узначальваў гэтую ўстанову двойчы, але пра гэ раскажу пазней. А пакуль вернемся ў 1950-я…

Я прыехала да мужа ў Мінск у маленькую каморку на вуліцы Розы Люксембург, якую ён здымаў. З мэблі ложак і тумбачка, нават вешалкі не было – вопратку вешалі на цвічкі, забітыя ў сцяну. Так і жыў дырэктар музычнага вучылішча. Пазней, праўда, яму прапанавалі большы пакой, але туды мы так і не пераехалі. Анатоль прыйшоў дамоў і кажа: "Вера, нам даюць лепшы пакой, але ў выкладчыка нашага вучылішча жонка і двое дзетак, яму гэтае жыллё больш неабходнае, чым нам дваім. Давай саступім…" Саступілі.

А я працавала тады ў абласным упраўленні сельскай гаспадаркі і для таго, каб палепшыць нашы жыллёвыя ўмовы, сышла ў калгас "Савецкая Беларусь". Уладкавалася аграномам, і мне выдзелілі ўчастак пад забудову, наступнага дома, дзе жыў Васіль Іванавіч Казлоў. Цяпер у тым раёне Мінска Палац Незалежнасці, а шэсцьдзясят гадоў таму гэтая мясцовасць і горадам не лічылася. У тым доме, пакуль яго не знеслі, мы і жылі. Там нарадзіліся нашы дзеці.

Некіруемы кіраўнік

– Вера Трафімаўна, ваш муж дзесяць гадоў узначальваў музычнае вучылішча. Усе, хто яго ведаў, кажуць: Анатоль Іосіфавіч аддаваўся працы да канца. Вы раўнавалі яго да работы?

– Да працы – бывала, а вось да жанчын – ніколі, ён падстаў не даваў. Анатоль патанаў у музыцы, аддаваўся ёй. Калі яго прызначылі дырэктарам вучылішча, яно месцілася на сучаснай вуліцы Кірава ў адным будынку з кансерваторыяй. Будынак гэты знаходзіўся ў аварыйным стане. А ў вучылішчы ж навучаюцца падлеткі, не дай Бог што – за краты патрапіў бы дырэктар… Анатоль дабіўся, каб часова навучэнцы займаліся ў іншым месцы – у раёне плошчы Перамогі. Ён увогуле па жыцці прабіўны быў, партызан, адным словам…

Анатоль Каландзёнак з сям'ёй.

Вырашаючы творчыя і адміністрацыйныя пытанні, Анатоль вельмі рэдка бываў дома. І не столькі для сябе ўвагі патрабавала, колькі для дзяцей. Ён, канечне, займаўся іх выхаваннем, але мне па-жаночы здавалася, што гэтага мала. Ведаеце, калі жывеш з чалавекам кожны дзень, то менш за ўсё задумваешся пра тое, што побач з табой той, хто ўвойдзе ў гісторыю. А тое, што Анатоль Каландзёнак быў Асобай, і маштабнай Асобай, я зразумела пазней. Пры яго жыцці, але пазней.

Вера Трафімаўна

– А за што яго называлі "некіруемым кіраўніком"?

– Пасля дырэктарства ў музычным вучылішчы яго прызначылі кіраўніком філармоніі. Каландзёнак стаяў ля вытокаў яе стварэння, гэта вельмі цікавая старонка яго жыцця.

Вы ведаеце, што ў Мінску філармоніі не было? Дакладней, будынка, які мы прывыклі бачыць і які стаў візітоўкай сталіцы, не было. Спачатку філармонія тулілася ў дамку ля Дома афіцэраў. Для выступленняў арандаваліся іншыя пляцоўкі – Палац прафсаюзаў, Дом афіцэраў, клуб імя Дзяржынскага. Паўсюль вандравалі.

Пашчасціла, што ў той час ва ўладзе былі людзі, якія ваявалі: Машэраў, Казлоў, Кісялёў, Кузьмін. Яны і дапамаглі Анатолю атрымаць гэты будынак на плошчы Якуба Коласа. Хаця будавала яго для сябе нейкая іншая арганізацыя.

Менавіта Анатоль адкрыў Беларусі і свету "Песняроў". Адстойваючы правы Валодзі Мулявіна на творчасць, ён і атрымаў мянушку "некіруемы кіраўнік".

– Мулявіна спрабавалі забараніць?

– Да гэтага "Песняры" былі "Лявонамі". А восенню 1969 года мастацкі савет філармоніі даў гэтаму калектыву права называцца вакальна-інструментальным ансамблем, бо да гэтага яны ў асноўным былі акампаніятарамі Нелі Багуслаўскай. Пасля таго як "Песняры" былі адпраўлены ў самастойнае плаванне, мужа некалькі разоў выклікалі ў ЦК з настойлівай просьбай: прыбярыце вы гэтых "ПеснярЭй"! Нацiск наўмысна рабіўся на знявечаны апошні склад. Анатоль адказваў сваёй любімай фразай: "Толькі пасля мяне". Ён жа дырэктар – за ім апошні подпіс. Нарэшце ў ЦК здаліся: "Што з цябе возьмеш, ты ж партызан некіруемы".

З Валодзем Мулявіным, дарэчы, мы потым сябравалі ўсё жыццё. Аднойчы ён прывёз мне з гастроляў некалькі клубкоў шэрсці, з якіх я звязала лёгкае паліто. Яно і дагэтуль вісіць у маім гардэробе як напамін пра Мулявіна.

Яны вельмі блізка сябравалі, разам на знакамітай мулявінскай "Волзе" ездзілі на радзіму мужа. Анатоль вельмі перажываў смерць Мулявіна…

А ўвогуле, муж адкрыў многіх з тых, каго зараз ведае ўся Беларусь: ансамбль "Сябры", Валянціну Гаявую, Аляксандра Ціхановіча і Ядвігу Паплаўскую…

– Дзякуючы Анатолю Іосіфавічу ў Мінску з'явіўся вялікі арган…

– У той час дамагчыся гэтага было вельмі складана. Арган, лічыце, царкоўны інструмент, і прывезці яго ў Саюз дарагога каштавала. Але Анатолю ўдалося. Інструмент прывезлі з Чэхіі, у Мінск прыехаў прафесар, які яго настроіў…

Па шчырасці, я вельмі здзівілася, калі прачытала ў адной з публікацый у "Народнай Волі", якую, дарэчы, вельмі люблю і чытаю з першага нумара, што нехта мог заначаваць у аргане. У гэтым прызнаўся Юрый Гільдзюк. Не выключаю такі факт, але ведаю, наколькі рупліва муж ставіўся да сваёй працы…

Аднойчы, пасля таго як Анатоль пакінуў крэсла дырэктара філармоніі, мы разам пайшлі туды на канцэрт. Ні дырэктара філармоніі, ні адказнага за залу на месцы не было. Я яму тады сказала: "Глядзі, як людзі могуць, не тое што ты…" Ён быў іншы: пакуль усе дзверы не зачыніць, усё не пераправерыць тры разы, з дзяжурным не развітаецца – дамоў ні нагой. Тады Анатоль мне адказаў: "У кожнага свае стаўленне да працы…" Вельмі ён быў адказны, такіх людзей зараз мала.

– Пасля філармоніі Анатоль Іосіфавіч працаваў у Міністэрстве культуры?

– Так, каб потым вярнуцца дырэктарам у музычнае вучылішча, а потым стаць там звычайным выкладчыкам. Без адміністрацыйнай работы. Напэўна, музыканта ў ім было больш, чым чыноўніка. Ён заўжды прагнуў іграць. Дарэчы, вучачыся ў кансерваторыі па класе флейты, Анатоль вельмі хацеў паралельна вывучыцца на кампазітара. Але не дазволілі. Хаця музыку да песень ён пісаў добрую. Ён жыў музыкай.

За сваё жыццё выхаваў больш за шэсцьдзясят вучняў. Ён працаваў з імі аж да 2004 года.

– Праз тры гады пасля гэтага Анатоля Іосіфавіча не стала…

– Здарылася гэта ў лістападзе. Ён адчуў сябе дрэнна, мы выклікалі "хуткую". Ён пайшоў у машыну разам з урачамі. На сваіх нагах. Медыкі прывезлі яго ў "лечкамісію". Адтуль ён пазваніў, папрасіў прывезці мабільнік і акуляры – чытаў да апошняга. Сын паехаў у шпіталь, але ў прытомнасці бацьку ўжо не заспеў. Інсульт…

Пахавалі яго на могілках у Міханавічах, хаця я хацела, каб ён быў пахаваны на Маскоўскіх. Але дазволу не далі. І вось сёння мне, 89-гадовай жанчыне, даводзіцца ездзіць на тыя могілкі грамадскім транспартам. Цяжка, але нічога не паробіш…

Прыемна, што пра Анатоля помняць. Да 90-годдзя з дня яго нараджэння на гэтым доме, дзе мы зараз з вамі размаўляем, дазволілі адкрыць мемарыяльную дошку. Спачатку была думка, каб у Мінску з'явілася вуліца імя Каландзёнка. Але спіс тых, чыім імем варта называць вуліцу, вельмі вялікі. Тады з'явілася ідэя з дошкай. Артысты, якія добра ведалі Анатоля Іосіфавіча, былі гатовы даць дабрачынны канцэрт, каб сабраць неабходную суму. Помню, ідэю падтрымаў Саша Ціхановіч… Але потым высветлілася, што могуць узнікнуць нейкія праблемы бюракратычнага кшталту з пераводам гэтых грошай. Тады вядомыя дзеячы культуры звярнуліся з просьбай у Мінгарвыканкам, а чыноўнікі – у Адміністрацыю прэзідэнта. Толькі калі адтуль прыйшоў прынцыповы дазвол, справа зрушылася з мёртвай кропкі… Мемарыяльную дошку адкрылі. Я бясконца ўдзячна скульптару Аляксандру Бацвінёнку, які выканаў праект.

Зараз я выходжу з пад'езда, гляджу на Анатоля… А пагаварыць з ім не магу…

Гутарыў Віталь ГАРБУЗАЎ.

РЭГІЁН

Раскапалі, каб… знішчыць

У двары Старога замка ў Гродне раскапалі драўляныя сядзібныя комплексы XIV стагоддзя. Аднак, хутчэй за ўсё, знаходка будзе знішчана, паколькі яе не ўдасца законсерваваць.

Падобныя сядзібныя комплексы на тэрыторыі Старога замка археолагі знаходзілі яшчэ ў 1986 годзе.

Археолаг Алесь Краўцэвіч расказвае, што надаўняя знаходка – гэта рэшткі жылля памерам 3х4 метры, у якім жыла замкавая чэлядзь, што займалася абслугоўваннем княскага замка. *"У прынцыпе, у сярэднявечны гэта было нормай, калі ў двары прыгожага багатага замка мясціліся драўляныя халупы замкавай абслугі. Гэта даўно ўжо апісана ў навуковай літаратуры, і мы самі на тэрыторыі замка гэта раскапалі яшчэ ў 1986 годзе"*, – зазначае археолаг.

У адной з забудоў знойдзены фрагменты гаспадарчага інвентару – днішча драўлянай бочкі, лапатка для хлеба і частка хамута

Алесь Краўцэвіч тлумачыць, чаму рэшткі забудовы давядзецца знішчыць. *"Раскопкі вядуцца пад прамымі сонечнымі промнямі, а паколькі артэфакты з зямлі дасталі вільготнымі, яны напросту развальваюцца. Таму і давядзецца іх знішчыць"*, – адзначае ён.

Аднак пасля таго, як усё канчаткова будзе расчышчана на месцы раскопу, археолагі створаць падрабязны малюнак знаходкі, што ў далейшым дазволіць стварыць больш поўную выяву таго, як выглядала тэрыторыя Старога замка ў сярэднявеччы.

Міхал КАРНЕВІЧ.
Фота аўтара.

ЧУЛІ?

Люкі з гербам горада і надпісам па-кітайску

Прадпрыемства "Гроднаводаканал" пачало замену ў старой частцы Гродна яшчэ савецкіх каналізацыйных люкаў. На новых у цэнтры размясцілі герб Гродна і надпіс на рускай мове буйным шрыфтам – "Гродно". На краях надпісы па-беларуску – "Гродна" і "Гародня", па польску – "Grodno" і надпіс кітайскімі іерогліфамі.

Галоўны інжынер "Гроднаводаканала" Алег Саковіч патлумачыў "Народнай Волі", што надпісы на чатырох мовах узгаднены з Гродзенскім гарвыканкамам і выбраны адмыслоўцамі. *"Надпіс па-кітайску з'явіўся таму, што ў нас цяпер шмат кітайскіх турыстаў і адносіны паміж нашымі краінамі даволі дынамічна развіваюцца"*, – патлумачыў Саковіч.

Міхась МІХАЛЁЎ.
Фота аўтара.

ШОУ-БИЗНЕС

Алена Ланская восхитилась гродненским костелом

Певица сожалеет, что не все знают, насколько удивительна и красива белорусская земля.

«Многие думают, что кроме Несвижского и Мирского замков в Беларуси приезжим гостям и показать нечего, – *подписала заслуженная артистка Беларуси Алена Ланская в социальных сетях серию снимков с Гродненщины.* – К счастью, это не так. Сегодня довелось лицезреть волшебной, фантастической красоты костел Пресвятой Троицы 1903 года постройки в Гродненской области. Тот редкий случай, когда слова излишни, лучше просто взглянуть на фото. Езжайте, не пожалеете!»

НЕ ПРОПУСТИТЕ!

Встречаемся у фонтана!

С 16 сентября на площадке около Большого театра Беларуси под открытым небом снова будет играть симфонический оркестр.

«Программы концертов, конечно, немного будут меняться, – говорит дирижер **Олег Лесун**. – *Лично я всегда стараюсь хотя бы чуть-чуть настроить зрителя на волну того спектакля, который будут давать на сцене театра вечером после нашего выступления. Мы играем на открытом воздухе, а поэтому для концертов выбираю яркие номера – из балетов «Лебединое озеро», «Щелкунчик», «Спящая красавица», вальсы Г.Свиридова или А.Хачатуряна, «Венгерский танец» А.Дворжака, увертюру к опере «Кармен» Ж.Бизе или его сюиту «Арлезианка». Именно эти произведения звучат наиболее выигрышно, заводят публику и создают солнечное настроение. Может быть понятен абсолютно всем. Всегда радуюсь, когда после концерта ко мне подходят зрители и искренне, неподдельно удивляются: «А ведь я знаю эту музыку!» И это действительно так. В программе – популярная театральная классика. Это та музыка, которую, я бы сказал, можно слушать всегда. Она дарит удивительное – теплое – настроение. Музыка, наполненная исключительно положительными эмоциями. Музыка, которая звучит в такт сердца каждого слушателя...»*

Начало концертов – в **17.10**.

Летом концерты под открытым небом у входа в Большой театр собирали немало людей. И когда они закончились, было даже немного грустно – публика успела полюбить новый формат встреч с симфоническим оркестром. Здорово, что они возвращаются!

«Эти концерты – другой формат существования музыканта, – говорит дирижер **Иван Костяхин**. – *Подобные программы напоминают флешмоб. Просто есть люди, которые в силу воспитания и дарования общаются с миром через музыку. И этот язык, как оказывается...*

Марина ВИШНЕВСКАЯ.

На фото: Публика от дирижера Ивана Костяхина была в восторге!

КРУПНЫЙ ПЛАН

Маргарита ЛЕВЧУК: «Мы потерли голосовые связки рукой, которую пожал Пласидо Доминго»

Солистка Большого театра оперы и балета Маргарита Левчук лично познакомилась с легендарным оперным певцом Пласидо Доминго. Встреча двух звезд произошла совершенно случайно, на одной из тихих улочек австрийского Зальцбурга.

«Народная Воля» попросила Маргариту рассказать о впечатлениях от общения с артистом, которому рукоплещет весь мир.

– Я хотела приехать в Зальцбург на день раньше, чтобы попасть на оперу «Пиковая дама», в которой поет мой однокурсник Павел Петров, тоже солист нашего театра, – *говорит Маргарита Левчук.* – Но я выиграла конкурс в Италии, и так получилось, что задержалась, и приехала позже – просто пообщаться. Мы с Павлом прогуливались в фестивальной зоне, на площади было много людей. Паша предложил обойти толпу с другой стороны. И мы свернули в какой-то тихий уголок. Шли, разговаривали, и вдруг Паша толкает меня в бок: «Смотри, Пласидо идет!». Я не сразу поверила, что это правда. И смотрела на маэстро так выразительно и пристально, что Пласидо вдруг остановился и сказал: «Хеллоу!» Я опешила...

Я подписана на него в «Инстаграме», слежу за его творчеством и знала, что он будет петь в Зальцбурге. Но эта встреча была очень неожиданной.

Пласидо Доминго прогуливался с женой и сыном. Я попросила разрешения сделать с ним фото, и Пласидо легко согласился. Подошел, обнял меня. Я удивилась его простоте! Для меня это бог, который в жизни оказался такой здоровский, без всяких понтов! Спросил, откуда я. Я ответила: «Из Беларуси, из Минска». Он обрадовался, сказал, что никогда не был в Беларуси и хотел бы приехать. Я сказала: «Маэстро, добро пожаловать! Мы вас ждем, давайте организуем концерт».

Пласидо сказал, что этот вопрос надо решать через его сына, который занимается менеджерскими вопросами.

Конечно же, я сказала ему, что тоже пою в опере. И он пожелал мне удачи в профессии и заметил, что это нелегкий труд.

Пласидо пожелал нам с Павлом успехов (кстати, Павел прошел отбор на конкурс «Опералия», который курирует Пласидо Доминго), пожал нам руки. Мы с Пашей вначале хотели неделю руки не мыть. А потом придумали, что нужно обязательно потереть голосовые связки рукой, которая еще хранит отпечаток энергетики Пласидо, – чтобы голос звучал!

Кстати, когда я написала пост в «Фейсбуке» о том, найдутся ли в Минске какие-то спонсоры, чтобы привезти Пласидо в Минск, мне сразу стали задавать конкретные вопросы: какой у него гонорар и так далее. Я не знаю, я просто певица и этими вопросами никогда не интересовалась. Но при этом надеюсь, что концерт Пласидо Доминго в Минске все же состоится! И кто знает – может, я еще спою с ним на одной сцене!

ИЗ ЛИЧНОГО ДЕЛА

Маргарита Левчук в 2016 году окончила Белорусскую государственную академию музыки в Минске (отделение оперных солистов, класс доцента Людмилы Щербаковой).

С 2012 года Маргарита Левчук выступает в концертах и спектаклях Музыкального дома «Классика», причем не только в Беларуси, но и в России, Литве, Польше, Франции и Германии.

С 2017 года – солистка Большого театра Беларуси.

В 2016-м Маргарита дебютировала как киноактриса в фильме «Ангел-хранитель» (роль певицы Элен). В ее исполнении в картине прозвучали две оперные арии.

Маргарита Левчук выступает с ансамблями и оркестрами: «Кантабиле», Partita, MuzzicDom Orchestra, «Камерные солисты Минска», разными симфоническими оркестрами.

Пласидо Доминго – испанский оперный певец, дирижер-постановщик Вашингтонской оперы и Оперы Лос-Анджелеса. Восемь лет назад 69-летний тенор перенес операцию по удалению раковых полипов толстого кишечника. Операция прошла удачно и не повлекла серьезных последствий для здоровья и продолжения карьеры. Всего через 6 недель после хирургического вмешательства Пласидо Доминго триумфально вернулся на сцену, выступив в миланском театре Ла Скала как баритон в опере Верди «Симон Бокканегра», прямую трансляцию спектакля вели десятки телекомпаний мира.

Чуть больше пяти лет назад Доминго был госпитализирован из-за тромбоэмболии легочной артерии, а через 3 недели после выписки уже выступал на Зальцбургском фестивале.

Доминго – автор книги воспоминаний «Мои первые 40 лет», первое издание вышло в 1983 году, мемуары неоднократно переиздавались. В 2009 году опубликована его книга «Радость оперы».

С 1993 года Пласидо Доминго дает путевку на большую сцену даровитым молодым оперным исполнителям – обладателям всех типов голосов. О цели конкурса маэстро говорит так: «*Для молодых артистов совершенно необходимо попасть в зону внимания импресарио, менеджеров, кастинг-директоров, дирижеров и руководителей театров, которые могут способствовать росту их профессиональной карьеры*». Каждый год 40 претендентов, прошедших строгий отбор, принимают участие в конкурсе «Опералия», проходящем в разных странах под патронатом певца, а их выступления оценивает авторитетное международное жюри.

Марина КОКТЫШ.

ПРЫВАТНАЕ ЖЫЦЦЁ

«Не варта адкладваць візіт да доктара на наступны дзень...»

Не так даўно старшыня ГА "Таварыства беларускай мовы", дэпутат Палаты прадстаўнікоў Алена Анісім паведаміла ў сацыяльных сетках, што вымушана перарваць адпачынак, бо яе падкасіла хвароба.

"Народная Воля" пацікавілася здароўем дэпутаткі.

– Былі пэўныя нюансы, якія мяне не задавальнялі, і таму я за імі назірала, праводзіла розныя даследаванні ў сваёй паліклініцы, – *распавяла Алена Анісім.* – На жаль, на дыягназ так і не выйшлі. А пытанні са здароўем засталіся. І я скарысталася магчымасцю і звярнулася ў "лечкамісію". Мяне там добра абследавалі – ад звычайных аналізаў да больш сур'ёзных маніпуляцый. Праўда, давялося легчы ў стацыянар. Кожны дзень з раніцы да вечара было па некалькі працэдур.

На сённяшні дзень я маю пэўны дыягназ, зараз трэба амбулаторна яшчэ падлячыцца, а потым трэба зноў да дактароў звяртацца – каб працягнуць лячэнне.

У рэшце рэшт высветлілася, што я, магчыма, перахадзіла запаленне лёгкіх на нагах. Ну што зробіш... Конь на чатырох нагах і тое спатыкаецца, а мы сталеем...

– Шмат працы, стрэсы – і нават самы моцны арганізм у адзін "цудоўны" момант проста не вытрымлівае...

– Так, стрэсы – сапраўды адзін з тых момантаў, якія прывёў да збою.

– Вядома, што дэпутаты прымацаваны да паліклінікі Рэспубліканскага клінічнага медцэнтра Кіраўніцтва справ прэзідэнта. Вы ў свой час казалі, што не хочаце губляць час на пераход са сваёй паліклінікі ля дома ў "лечкамісію": маўляў, буду бліжэй да народа, тым больш што дактары паўсюль аднолькавыя.

– Я ішла ў дэпутаты не дзеля нейкіх асабістых выгод і дакладна не дзеля "лечкамісіі", а перш за ўсё дзеля таго, каб памяняць многія рэчы, якія адбываюцца ў нашай краіне. І калі ёсць магчымасць хоць трошкі паўплываць на дзяржаўную палітыку ў галіне мовы, адукацыі і культуры, то трэба скарыстаць гэтую магчымасць. А раптам нешта і атрымаецца?

І ў паліклініку я не рвалася. Увогуле, не вельмі люблю хадзіць па дактарах. Але, на жаль, так сышлося, што на падставе тых абследаванняў, якія праводзіліся ў паліклініцы, проста не было каму паставіць дыягназ. І можна было месяц ці год патрацець на высвятленне, што да чаго. У мяне была магчымасць звярнуцца ў "лечкамісію", і я ёю скарысталася.

– Ведаю, што за некаторыя працэдуры вам давялося заплаціць...

– Так, нават дэпутаты вымушаны плаціць грошы за нейкія працэдуры, і гэта нармальна.

У "лечкамісіі" шмат хто лечыцца па страхоўках, многія прыходзяць на платнай аснове, набываюць нейкія асобныя працэдуры. Вельмі многа і маладзёнаў, і людзей старэйшага ўзросту, прадстаўнікоў самых розных сацыяльных слаёў грамадства, не толькі прадстаўнікоў улады.

Варта скарыстоўвацца магчымасцю і адгукацца на сігналы свайго арганізма. Калі ты хочаш яшчэ многае зрабіць і паспець, за здароўем трэба сачыць асабліва. І не адкладваць візіты да доктара на наступны дзень, на "праз месяц". Бо наступствы могуць быць самыя розныя.

– Здароўя вам, спадарыня Алена!

– Дзякуй!

Марына КОКТЫШ.

ІНІЦЫЯТЫВА

Піяніст Юрый Бліноў запрашае на забег

Прэзідэнт Міжнароднай асацыяцыі піяністаў, выдатны музыкант Юрый Бліноў стане ўдзельнікам дабрачыннай акцыі "Благозабег", якая адбудзецца 9 верасня.

– Я і мой вялікі сябра, баяніст і спартсмен Антон Маляёнак, бяжым 21 кіламетр на Мінскім паўмарафоне у рамках дабрачыннай акцыі «Благозабег», – *распавядае Юрый Бліноў.* – Мэта акцыі, у якой возьмуць удзел вядомыя беларускія спартсмены і медыя-персоны, – прыцягнуць увагу да праблем хворых дзяцей і дзяцей-інвалідаў, а таксама дапамагчы сабраць сродкі для іх падтрымкі і рэабілітацыі. Мы плануем сабраць грошы на набыццё і эксплуатацыю спецыяльных бегавых калясак, якія дазволяць людзям з цяжкімі фізічнымі абмежаваннямі стаць удзельнікамі спартыўных забегаў і адчуць яркія эмоцыі ад спорту, зносін і дружбы.

Калі ласка, далучайцеся!

Даша ПАЎЛОЎСКАЯ.

Народная Воля
http://www.nv-online.info
28 ЖНІЎНЯ 2018 г.

НОВЫЕ ИМЕНА

Анастасия ГРИНЕНКО: «Мне нравится быть первой!»

В творческой биографии Анастасии Гриненко часто встречается слово «первый»: первая выпускница Белорусской академии искусств, получившая диплом режиссера музыкального театра; организатор первого и пока единственного в Беларуси частного музыкального театра; впервые в Минске благодаря ей поставлен на русском языке культовый бродвейский рок-мюзикл «Next to Normal» – «Недалеко от нормы».

– Анастасия, когда у вас появилось желание служить театру? Как вы поняли, что режиссура – это ваша судьба?

– Театр меня привлекал с детства. Мне очень нравилось в школе придумывать какие-то сценки и ставить их, причем мне был интересен сам процесс. В 11-м классе на открытом уроке мы играли отрывок из «Вишневого сада» Чехова. После просмотра кто-то из членов комиссии сказал обо мне: «Этой девочке надо обязательно идти в театральный!» Но моя мама считала, что это несерьезно, а мне казалось, что в Белорусский театрально-художественный институт (современная Белорусская государственная академия искусств) поступают только какие-то особенные люди, почти что небожители. Мне не хватило смелости сразу после школы, и я подала документы в педагогический – там как раз открылась новая специальность «практическая психология».

Однако накануне экзаменов я вдруг поняла, что на самом деле эта профессия не моя. И я начала мечтать, что провалю вступительные и пойду учиться в культпросветучилище (ныне колледж искусств). Но… Часто так бывает: если не хочешь, у тебя, наоборот, все получается. Я успешно поступила в педвуз. Будучи студенткой, начала работать психологом: на тот момент была единственным школьным психологом в Первомайском районе, и все ходили на меня посмотреть. Поначалу мне было интересно проводить с подростками различные анкетирования, но потом это превратилось в рутину, организация психологической помощи стала уходить в бумаги… Мне стало скучно, и я решила, что хочу учиться дальше – конечно, в театральном!

Выбор специализации «режиссура музыкального театра» оказался делом случая: я хотела, конечно же, быть серьезным драматическим режиссером, ставить, например, Сартра, но в тот год на режиссуру драмы набора не было… Хотя, если честно, театр музкомедии был у меня с юности самым любимым, мы с подружками пересмотрели там весь репертуар. Особенно нравился спектакль «Стакан воды», его тогда только-только выпустили. Мне почему-то казалось, что это поставил молодой человек и что я тоже могу ставить похожее. Каково же было мое удивление, когда, поступив в театральный институт, я узнала, что курс режиссуры набирает Борис Второв, постановщик «Стакана воды»! Так всё сложилось наилучшим образом.

Это был первый набор режиссеров музыкального театра. После окончания курса защитилась я одна – с полным правом могу говорить, что я первый режиссер музыкального театра белорусского «розлива». Вообще, мне нравится быть первой! За столько лет работы очень полюбила этот жанр, и просто драма, без музыки, пения и пластики, мне сейчас кажется уже малоинтересной…

– Ваши родители были как-то связаны с искусством?

– Нет, папа у меня военный, а мама – педагог, учитель английского языка. Но в роду по маминой линии, как мы потом выяснили, есть потомки русского писателя Ивана Бунина, а папин дядя долгое время работал солистом в Киевской опере. Так что «гены» творчества имелись.

Я училась в музыкальной школе по классу фортепиано, правда, поначалу была не самой лучшей ученицей. Мне нравилось играть, разбирать произведения, но, как только доходило до разучивания гамм, отработки техники, я прогуливала. Однажды узнала, что на уроки по теории музыки и композиции меня записали «для массовости», так как педагог считала, что я все равно не буду ходить. Меня это очень обидело! Как это – «не буду ходить»? Тут же сработало чувство противоречия: я посещала все занятия, стала отличницей по теории музыки. Это мне очень помогло в дальнейшем, потому что без знания музыкальной грамоты в моей профессии невозможно.

– Когда вы решили оставить работу психолога и связать жизнь с театром, родные поддержали вас?

– Мои родные, наверное, всегда готовы меня поддержать! Хотя мама не очень желала для меня театрального будущего, однако она не противилась – я ведь была уже самостоятельным, взрослым человеком. А родной брат Алексей, который тогда учился в Лингвистическом университете, поддержал меня буквально – на сцене. У нас на курсе было мало мальчиков, а для изучения сценического движения очень нужны были партнеры. Поскольку брат был артистичен, хорошо танцевал, пел, я привела его в качестве своего партнера. Алексею так понравилось, что он прижился у нас на курсе, стал ходить к нам на занятия как вольный слушатель. В результате он закончил два вуза. Сейчас живет в Нью-Йорке, занимается там музыкальным театром, пишет диссертацию, преподает.

– Образование психолога вам помогает в работе в театре?

– В данной постановке – да, очень помогает. Но во время учебы оно скорее мешало. Психолог, когда работает, закрывается от своего клиента, а в театральном вузе мне нужно было научиться открываться как актеру, не бояться обнажить свой внутренний мир, показать своего героя на чувственном уровне. Все это для меня было тяжело. Кроме того, психологу нужно уметь много и долго говорить умными словами и терминами. А режиссура – профессия практическая, и мой учитель Борис Петрович Второв не жаловал много говорящих режиссеров, он учил нас выражать мысли кратко и емко, высказывать суть одним предложением. Когда я уже приобрела основные навыки в новой профессии, поняла, что образование психолога теперь мне помогает. Во-первых, шире кругозор, во-вторых, ты знаешь какие-то специфические вещи, ведь психология тесно связана с искусством, есть даже раздел «психология творчества». И искусство много черпает из подсознания.

– Какие качества вы цените в людях?

– В профессии – профессионализм и неравнодушие, потому что сейчас, как многие замечают, наступило «время непрофессионалов». В любой сфере ты можешь натолкнуться на непрофессионала, который с умным видом будет тебе что-то втемяшивать. В жизни люблю открытых, независтливых людей. И не люблю людей мнительных.

– Ваш муж Дмитрий Якубович – руководитель театра «Территория мюзикла», хореограф, артист. Вы оба очень творческие люди, как у вас получается дома отстраняться от работы?

– Обычно мы спорим только на репетициях. Иногда бывает, что и дома вспоминаем о работе *(смеется)*. На самом деле сложно разделить работу и дом. Может, это и перебор, но у нас в театре многие так. Если честно, мне кажется, что больше поводов для разногласий в семье, где женщина-режиссер, а муж работает, например, на заводе – им труднее найти взаимопонимание. У него выходные есть, а у тебя спектакли и в субботу, и в воскресенье… Семья тебя теряет – не каждый муж будет это терпеть. А когда оба люди творческие, то они понимают и поддерживают друг друга.

Екатерина ЕРЕМИНА.

(«Алеся».)

ШАШКІ

Прывітанне з Украіны

Прапануем новыя творы ўкраінскіх аўтараў. У рускія шашкі кампазіцыі **Анатолія Баланюка** (г.Цепладар Адэскай вобл.) прапануем рашыць самастойна як заданні чарговага бліц-конкурсу.

№1 **Белыя**: c1, d2, f2, e3, e5, g5 (6).
Чорныя: h2, b4, h6, c7, h8 (5).
№2 **Белыя**: b2, d2, c3, g3, h4, b6 (6).
Чорныя: h2, a3, d4, f4, c5, e5, a7 (7).
№3 **Белыя**: a1, c1, f2, e3, d4, f4, h6 (7).
Чорныя: h2, a5, g5, b6, d6, f6, g7, f8 (8).
Суаўтар апошняй кампазіцыі – Г.Коган.

Наш пастаянны чытач **Фёдар Карпей** з Мядзела піша, што заданняў для самастойнага рашэння чамусьці прапануецца малавата. З нагоды гэтага творы ў міжнародныя шашкі другога ўкраінскага аўтара прапануем таксама рашыць самастойна па-за конкурсам. Гэта кампазіцыі **Валерыя Кручкова** (г.Кагарлык Кіеўскай вобл.).

№4 **Белыя**: 10, 14, 20, 31, 35, 41 (6).
Чорныя: 18, 19, 23, 25, 26, 34 (6).
№5 **Белыя**: 18, 23, 27, 32, 37, 41, 43, 49 (8).
Чорныя: 8, 10, 14, 19, 20, 22, 28, 33, 34, 38 (10).
№6 **Белыя**: 16, 18, 24, 27, 32, 37, 41, 42, 43 (9).
Чорныя: 7, 8, 9, 10, 21, 26, 28, 34, 39 (9).
№7 **Белыя**: 18, 19, 22, 24, 29, 30, 36, 42, 47 (9).
Чорныя: 1, 8, 11, 21, 27, 31, 35, 37, 39, 44 (10).
Далей прапануем праблемы **Івана Івацкі** (Вінніца).
№8 **Белыя**: 22, 25, 28, 30, 31, 37, 38, 39, 41 (9).
Чорныя: 9, 11, 12, 14, 17, 19, 21, 26, 34 (9).
23, 28, 20, 3(5**A**), 25, 46 x **A**(10), 25, 5(33), 32(39), 49 x.
№9 **Белыя**: 14, 15, 20, 24, 26, 30, 32, 39, 46, 47 (10).
Чорныя: 7, 8, 13, 16, 17, 23, 28, 35, 36, 40 (10).
21, 47-41, 41, 34, 2, 9, 47(36), 9, 36 x.
№10 **Белыя**: 18, 26, 27, 32, 37, 40, 41, 42, 47, 49, 50 (11).
Чорныя: 7, 9, 10, 12, 14, 17, 19, 20, 33, 35, 36 (11).
45, 28, 38, 21, 1, 24 x.
№11 **Белыя**: 16, 19, 20, 21, 24, 30, 36, 41, 43, 47, 48, 49 (12).
Чорныя: 9, 12, 15, 18, 27, 28, 32, 33, 37, 38, 40 (11).
48-42, 42, 43, 31, 4, 20, 17, 18, 19 x.

Неверагодная архітэктура

Сваю чарговую задачу з неверагоднай архітэктурай прапануе галоўны архітэктар праектнага інстытута “Белдзяржпраект” **Анатоль Шабалін.**

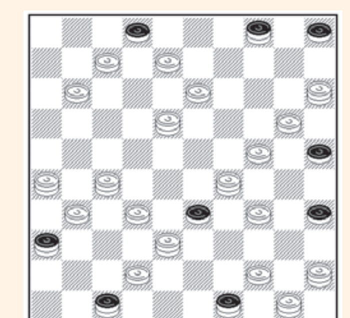

№12 **Белыя**: дамкі 14, 18, 26, 27, 29, 38, 45, 50, шашкі 7, 8, 11, 13, 20, 24, 31, 32, 34, 42, 44 (19).
Чорныя: дамкі 4, 36, 47, 49, шашкі 2, 5, 25, 33, 35 (9).
29-23, 40(44**A**), 22, 18-40, 10, 20, 20, 34/29, 5(36-41**B**), 4, 17, 41, 36 + **B**(47-41), 15, 17, 41, 47 + **A**(14), 10, 32-28, 18-23, 50, 20, 20(1**C**), 45-7, 26-12, 6 + **C**(6), 11, 26-17, 1 +.

Неверагоднасць у тым, што чатыры фіналы для такога задання – вялікая рэдкасць, але і іх спалучэнне новае.

Задачу-64, але паводле бразільскай версіі, прапануе чэмпіён свету ў жанры “задачы-64” наш актыўны чытач **Аляксандр Шурпін** (Клімавічы). Гэта азначае, што гульня па правілах міжнародных шашак праходзіць на 64-клетачнай дошцы.

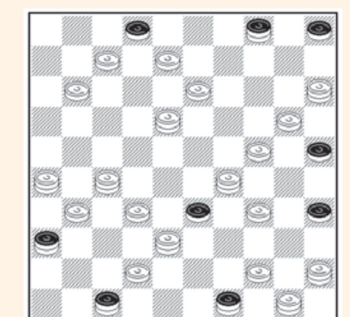

№13 **Белыя**: дамкі a3, e5, h8, шашкі f2, e3, g3, c5, d6, f6 (9).
Чорныя: дамкі g1, a7, g7, шашкі c3, d4 (5).
e5-c7(b8**A**), g7/f6, b4, a1, b8, h2 + (g1). **A**(h2), c1, d2!!, a1, b8 + (a7).

На заканчэнне дамачныя праблемы-100 ад вядучага рубрыкі.

№14 **Белыя**: дамкі 5, 22, 27, шашкі 13,14, 40, 44 (7).
Чорныя: дамкі 3, 50, шашкі 25, 33, 39, 42 (6).
8(3:21:14**A**), 30, 39 x **A**(3:17:14), 30, 39, 49 x.
№15 **Белыя**: дамкі 3, 4, шашкі 28, 40, 44 (5).
Чорныя: дамкі 11, 50, шашкі 25, 33, 38, 39 (6).
17(11:22**A**), 30, 39 x **A**(33:22), 30, 6, 50 x.
№16 **Белыя**: дамкі 22, 45, шашкі 18, 31, 43 (5).
Чорныя: дамка 47, шашкі 8, 11, 14, 17, 24, 26, 32 (8).
38(12**AB**), 3(28), 33, 47 x **A**(7), 1, 6, 42 x **B**(1), 39, 39-34 x.

Аматарам завочнай гульні

Аб’яўляецца чарговы адкрыты чэмпіянат г.Мінска па завочнай гульні. Запрашаюцца ўсе жадаючыя. Даведкі па тэл. 501-50-34 у сакратара – **Уладзіміра Мікалаевіча Бандарыка**.

Супаставім рашэнні

“Народная Воля” ад 17 ліпеня 2018 года.
№9 – c3(g5), f4, g5(f4**A**), b4, h2(a7), c7 x **A**(f6), b4, h4 x.
№10 – g3, d6, f2, c5(f6), d6(g5), c7(f4), b8(hg3, e3), f4, f6 x.
№11 – f6, d4, b8, g3(b4, d4), f2(c3), e1(b6, b6), b2 x.
№12 – c5, c7(b6), c7, c3, g1(e7, d6), e5, f2 x.

Дакладныя адказы даслалі: **Аляксандра Камінская** (Вілейка), **Юрый Голікаў** (Цвер, Расія), **Эдуард Дамброўскі, Віталь Варушыла**, **Іван Наўроцкі** (Мінск), **Аляксандр Шурпін** (Клімавічы), **Уладзімір Бандарык** (в. Лугавая Слабада Мінскага раёна), **Мікалай Зайцаў** (Баранавічы), **Рыгор Краўцоў** (в.Рублёўск Круглянскага раёна), **Уладзімір Валчкоў** (Маладзечна), **Леанід Жыхар, Фёдар Карпей** (Мядзел), **Ігар Ананіч** (Гродна), **Уладзімір Панько** (Камянец). На гэты раз перамог **Леанід Жыхар** (Мядзел).

Дзякуем за лісты і спадзяёмся на вашу далейшую актыўнасць!

Свае лісты дасылайце на адрас: ***220030 Мінск, вул. Энгельса, 34а, “Шашкі”*** або на электронны адрас рэдакцыі: ***shulga.checkers@gmail.com.***

Віктар ШУЛЬГА, міжнародны майстар спорту па шашачнай кампазіцыі.

ВІНШУЕМ!

Наша Арына

Беларуская тэнісістка Арына Сабаленка перамагла на турніры ў амерыканскім Нью-Хэйвене. За першае месца Арына атрымала прыз у памеры 140 тысяч долараў. Гэта першая перамога беларускі на турніры топ-узроўню.

Зараз Арына ўваходзіць у дваццатку мацнейшых тэнісістак планеты.

“Народная Воля” сабрала цікавыя факты з біяграфіі зоркі беларускага тэніса.

Арына Сабаленка нарадзілася 5 мая 1998 года ў Мінску. Яе бацька, Сяргей Сабаленка, у свой час прафесійна займаўся хакеем. Гуляў на пазіцыі галкіпера. Але стасункі з прафесійным спортам у Сяргея Сабаленкі не склаліся, пазней ён выступаў на аматарскім узроўні.

Затое ў яго дачкі прафесійная спартыўная кар’ера вельмі паспяховая. Менавіта бацька прывёў Арыну ў тэнісную секцыю.

Першым трэнерам Арыны Сабаленка была дачка вядомага футбаліста Міхаіла Вяргеенкі Алена.

– Гэта была адзіная спартсменка, з якой мне было надзвычай складана, – распавядае Алена Міхайлаўна. – *Я была з характарам, і Арына такая ж. Пару раз выганяла яе з трэніровак. Раблю заўвагу – яна мне дзесяць слоў у адказ. Калі ў яе нешта не атрымлівалася, лёталі ракеткі. Магла Арына і мне выказаць што-небудзь, так скажам, не для друку.*

Калі Арыне было 11 гадоў, я падышла да яе мамы і сказала: «Юля, прабачце, але працаваць з вашай дачкой больш не магу. Ці яна будзе рабіць так, як я скажу, ці няхай сыходзіць». Сабаленка – адзінае дзіця, якое я выгнала са сваёй групы.

Першыя поспехі Арыны Сабаленка прыйшліся на падлеткавы ўзрост.

У 13 гадоў тэнісістка стала лепшай на турніры Дзяржаўнага цэнтра алімпійскага рэзерву і адкрытым турніры на прызы Рэспубліканскага цэнтра алімпійскай падрыхтоўкі. Да пераходу ў 2014 годзе на дарослы ўзровень Сабаленка перамагла яшчэ на чатырох дзіцячых турнірах. Аднак нізкі юніёрскі рэйтынг не даваў ёй магчымасці адбірацца на юніёрскія турніры серыі Вялікага шлема. Таму яна пачала набіраць вопыт на дарослых турнірах Міжнароднай федэрацыі тэніса. Восенню 2015 года Сабаленка ўпершыню выйграла два турніры-«дзесяцітысячнікі» ў Анталы і Індыі.

Вядома, што трэнерам Арыны Сабаленка па фізічнай падрыхтоўцы з’яўляецца славуты беларускі біятланіст Вадзім Сашурын.

На корце і па-за ім Арына вельмі эмацыянальны чалавек. Самы вядомы публічны выбух эмоцый здарыўся ў Арыны ў матчы другога раунда турніру ў Нью-Хейвене, дзе беларуска гуляла з аўстралійкай Дар’яй Гаўрылавай. У другім сэце Арына саступала з лікам 2:5, пасля чаго папрасіла дапамогі асабістага трэнера Дзмітрыя Турсунава. Дыялог адбыўся такі.

Турсунаў: – *Пагуляй ад сябе, свабодна. Трэба зламаць ракетку – зламай. Не думай пра лік.*

Сабаленка: – *Мне напляваць на лік* (спартсменка тады выказалася больш рэзка, але сэнс быў прыкладна такі. – **Аўт.**). *Я не разумею, чаму я не магу ў корт патрапіць!*

Арына вярнулася ў гульню і давяла другі сэт да тай-брэйка, у якім трохі саступіла. Затое наступная партыя і адпаведна ўвесь матч былі ўжо за нашай спартсменкай.

На сённяшні дзень прызавыя, якія зарабіла Арына на тэнісных турнірах, набліжаюцца да 1 мільёна долараў. Вядома, што першыя “тэнісныя” грошы Арына, як сапраўдная дзяўчына, патраціла на адзенне.

Дарэчы, тэнісным кумірам Арыны Сабаленка з’яўляецца Марыя Шарапава. Іх нават спрабуюць параўноўваць па манеры гульні.

Хобі Арыны Сабаленка – хуткасць. Спартсменка любіць матацыклы і аўтамабілі.

На сённяшні дзень Арына не замужам, але, пагаворваюць, малады чалавек у спартсменкі ёсць.

Падрыхтаваў Антон ВІТАЛЬЕЎ.

ПРЭМ’ЕРА

«Хрусталь» выходзіць у пракат

30 жніўня ў Мінску і рэгіёнах стартуе паказ фільма “Хрусталь”, які Беларусь вылучыла на “Оскар”.

За два месяцы фільм пакажуць 36 кінатэатраў у больш як 20 гарадах краіны. У Гомелі і Гродне фільм-сенсацыю гэтага лета прадставіць сама рэжысёр **Дар’я Жук.**

Сусветная прэм’ера фільма адбылася ў чэрвені гэтага года на прэстыжным Міжнародным кінафестывалі ў Карлавых Варах. У ліпені «Хрусталь» атрымаў Гран-пры на міжнародным кінафестывалі ў Адэсе.

Сёння фільм Дар’і Жук запрошаны больш як на 20 кінафестываляў.

Аліна ВЕТРАВА.

Адрас рэдакцыі: 220030 Мінск, вул.Энгельса, 34а.

Прыёмная: тэл./факс (017) 328-68-71.

Рэкламны аддзел (017) 328-66-09.

nvonlineinfo@gmail.com http://www.nv-online.info

Падпісныя індэксы:

63222 – для індывідуальных падпісчыкаў,
632222 – для прадпрыемстваў і арганізацый.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

9 772071 964000 18068

Паколькі ў рэдакцыі няма магчымасці рэцэнзаваць і вяртаць нявыкарыстаныя матэрыялы, яна пакідае права ўступаць у перапіску за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай. Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/106 ад 30.04.2004. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 27.08.2018 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 22 630 экз. Заказ № 2750.